Turizm ve İşletmecilik Dergisi
Journal of Tourism and Management, Vol.7 (2026), e10074
https://doi.org/10.29329/jtm.2026.1485.1
Copyright © 2026. This is an open access article under the CC BY

Original article

Kamu Harcamaları Perspektifinden Türkiye'de Kültürel Mal ve Hizmetlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Cultural Goods and Services in Türkiye From a Public Expenditure Perspective

Nürsen Dinçer [a,*] & Mehmet Öksüz [b]

[a] Teacher, Çanakkale Kepez Tourism Vocational and Technical Anatolian High School, Çanakkale, Türkiye
[b] Department of Finance, Banking and Insurance, Ayvacık Vocational School, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye

Özet

Kültürel mal ve hizmetlerin kamusal özelliklerinin ele alındığı bu çalışmada, Türkiye'de kamu kesimi tarafından gerçekleştirilen kültürel harcamaların 2014-2024 dönemindeki seyri incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı, kültürel sektörlerde piyasa mekanizmasının yetersiz kaldığı alanlarda devlet müdahalesini kuramsal düzeyde tartışmak ve kamu harcamalarının kültür ekonomisindeki rolünü merkezi yönetim ve yerel yönetimler ayrımında ortaya koymaktır. Bu doğrultuda Türkiye İstatistik Kurumu ve Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Organizasyonu tarafından yayımlanan ikincil veriler ile resmi raporlar doküman analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Analizlerde kültürel harcamaların düzeyi, bileşimi ve Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) içindeki göreli ağırlıkları ele alınmaktadır. Bulgular, Türkiye'de kültürel harcamaların GSYH içindeki payının sınırlı kaldığını, yerel yönetimlerin kültür harcamalarının toplam kamu kültür harcamaları içinde ikincil bir konumda yer aldığını ve 2020 sonrası dönemde harcama kalemlerinin dalgalı bir görünüm sergilediğini göstermektedir. Bu çerçevede çalışmada, kültürel mal ve hizmetlerin kamusal mal özellikleri, pozitif dışsallıklar ile asimetrik bilgi sorunları nedeniyle kamu müdahalesini gerektirdiği ortaya konulmakta, kamu kültür harcamalarının üretim ve katılım odaklı politikalar temelinde yeniden değerlendirilmesinin kültür ekonomisinin sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu sonucuna ulaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Mal ve Hizmetler, Kamu Harcamaları, Devlet Müdahalesi

Abstract

This study discuss the public characteristics of cultural goods and services and examines the trajectory of cultural expenditures carried out by the public sector in Türkiye over the 2014-2024 period. The main objective of the study is to discuss state intervention at the theoretical level in areas where market mechanisms remain insufficient in cultural sectors and to reveal the role of public expenditures in the cultural economy through a distinction between central government and local administrations. In this context, secondary data and official reports published by the Turkish Statistical Institute and the Organisation for Economic Co-operation and Development are analyzed using the document analysis method. The analyses focus on the level and composition of cultural expenditures and their relative weight within Gross Domestic Product (GDP). The findings indicate that the share of cultural expenditures in GDP remains limited in Türkiye, that local administrations' cultural expenditures occupy a secondary position within total public cultural expenditures, and that expenditure items have exhibited a volatile pattern in the post-2020

* **Corresponding author:**

Nürsen Dinçer is a teacher at Çanakkale Kepez Tourism Vocational and Technical Anatolian High School in Çanakkale, Türkiye.
Email: ndincerr@gmail.com

period. Within this framework, the study demonstrates that cultural goods and services require public intervention due to their public good characteristics, positive externalities, and problems of asymmetric information, and concludes that reassessing public cultural expenditures on the basis of production- and participation-oriented policies is important for the sustainability of the cultural economy.

Keywords: Culture, Cultural Goods and Services, Public Expenditures, Government Intervention

Received: 31 January 2026 * **Accepted:** 23 June 2026 * **Published:** 19 November 2026

GİRİŞ

Kültür, bireylerin ve toplumların kimliğini şekillendiren ve tarihsel sürekliliği sağlayan temel bir unsurdur. Kültür yalnızca sembolik ve estetik bir alanla sınırlı olmayıp, ekonomik değer üreten, istihdam yaratan ve toplumsal refaha katkı sunan bir faaliyet alanı olarak da değerlendirilmektedir. Bu yönüyle kültürel mal ve hizmetler, modern ekonomilerde hem toplumsal kalkınmanın hem de sürdürülebilir büyümenin önemli bileşenlerinden biri haline gelmiştir.

Kültürel mal ve hizmetlerin üretim ve sunum süreçleri, klasik piyasa mekanizmasının işleyişinden önemli ölçüde ayrışmaktadır. Bu alanlarda ortaya çıkan kamusal mal niteliği, pozitif dışsallıklar ve asimetrik bilgi gibi unsurlar bu durumun temel sebepleridir. Nitekim, kültürel faaliyetlerin yalnızca piyasa koşullarına bırakılması, kültürel mal ve hizmetlerin yetersiz miktarda üretilmesi ve sunulması sonucunun doğmasına yol açabilmektedir. Bu durum, devletin kültürel alanlara müdahalesini ve kamu kaynakları aracılığıyla kültürel üretimin desteklenmesini iktisadi açıdan meşru kılmaktadır. Dolayısıyla kültürel mal ve hizmetler, yalnızca bireysel tüketim tercihleri çerçevesinde değil, kamusal fayda ve toplumsal refah perspektifinden de değerlendirilmesi gereken bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede kamu harcamaları, kültürel politikaların somutlaştığı ve devletin kültürel alandaki rolünün gözlemlenebildiği temel araçlardan biri olarak önem kazanmaktadır.

Türkiye'de kültürel mal ve hizmetlerin sunumu ve finansmanı, değerlendirilmesi gereken bir alan olarak öne çıkmaktadır. Zengin ve çok katmanlı bir kültürel mirasa sahip olan Türkiye'de, kültürel değerlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması önemli bir kamu sorumluluğu olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de kültürel alanlara yönelik kamu harcamalarının zaman içerisindeki seyri, harcama kalemlerinin dağılımı ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki görev paylaşımı, kültür politikalarının niteliğini anlamada temel göstergeler arasında yer almaktadır. Kültürel mal ve hizmetlerin finansmanında kamunun üstlendiği rolün hangi alanlarda yoğunlaştığı, hangi kültürel faaliyetlerin önceliklendirildiği ve kaynak tahsisinin ne ölçüde dengeli olduğu soruları, kültür ekonomisi literatürü açısından olduğu kadar kamu maliyesi açısından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de kültürel mal ve hizmetlerin kamu harcamaları perspektifinden ele alınması, hem

kültür politikalarının mevcut durumunu ortaya koymak hem de geleceğe yönelik politika tartışmalarına katkı sunmak açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de kültürel alanlara yönelik kamu harcamalarının düzeyi, zaman içindeki gelişimi ve yapısal dağılımı ortaya konularak, devletin kültürel alandaki rolü ve müdahale biçiminin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, kültürel mal ve hizmetler alanına yönlendirilen kamu kaynaklarının merkezi yönetim ve yerel yönetimler düzeyinde nasıl şekillendiği incelenerek, kültürel alanın finansman yapısı değerlendirilmektedir. Ayrıca çalışmada, Türkiye'de kültürel mal ve hizmetlere yönelik kamu harcamalarının Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) içindeki payı, harcama türlerine göre dağılımı ve yıllar itibarıyla gösterdiği değişim ortaya konulmaktadır. Kültürel harcamaların farklı kültürel alanlar ve işlevler itibarıyla nasıl bir görünüm sergilediği incelenerek, kamu kaynaklarının kültürel öncelikler doğrultusunda ne ölçüde yönlendirildiği tartışılmaktadır. Böylece Türkiye'de kültür politikalarının mali boyutunun anlaşılmasına ve kültürel alanlara yönelik kamu harcamalarının düzeyi, zaman içindeki gelişimi ve yapısal dağılımına ilişkin tartışmalara katkı sunulması hedeflenmektedir.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde kültür ekonomisi kavramı ile devletin kültürel alanlara müdahalesinin kuramsal dayanakları ele alınmıştır. Burada piyasa başarısızlığı yaklaşımı çerçevesinde kamusal müdahalenin gerekçeleri tartışılarak ilgili literatür değerlendirilmektedir. Buna ek olarak, araştırmada izlenen metodoloji açıklanmaktadır. Devamında, Türkiye'de kültürel mal ve hizmetlere yönelik kültür harcamalarının merkezi yönetim ve yerel yönetimler düzeyindeki seyri ortaya konulmaktadır. Son aşamada ise elde edilen bulgular çerçevesinde sonuçlar sunulmakta ve politika yapıcılara yönelik öneriler geliştirilmektedir.

Kavramsal Çerçeve

İnsanlık tarihinin en temel unsurlarından biri olan kültür, yalnızca sosyoloji, antropoloji ve felsefe gibi alanların değil; aynı zamanda bireyin dünyayı nasıl algıladığını ve deneyimlediğini kavramayı amaçlayan herkesin odağında yer alan temel bir kavramdır. Kavramsal bir tartışma alanı olarak kültür, özellikle aydınlanma sonrası dönemde felsefe ve sosyal bilimlerin temel gündem maddelerinden biri haline gelmiştir. Ancak kültür, insan topluluklarının var olduğu en eski çağlardan beri bireyin ve grubun kimliğini tayin eden temel bir örgütlenme biçimi olmuştur. Bu bağlamda kültür, toplumdan topluma farklılık gösterse de kavramın kökeninin Latince "cultura" sözcüğüne dayandığı kabul edilmektedir. Bu kelime, Latince'de "bakmak" ya da "yetiştirmek" anlamlarında kullanılmıştır. Başlangıçta daha çok tarımsal faaliyetleri ifade eden terim, zamanla anlam genişlemesine uğrayarak özellikle 18. yüzyıldan itibaren bireylerin ve toplumların yaşam biçimini tanımlayan bir içerik kazanmıştır (Günden, 2021: 17). Dolayısıyla kültür; bir bölgenin, ülkenin ya da bir topluluğun geçmişten günümüze kadar süregelen örf, adet, gelenek, görenek, inanış, düşünce ve yaşam biçimleri, el sanatları, sanat eserleri, eğitim faaliyetleri, beslenme özellikleri ve tarihi açıdan değere sahip varlıkları gibi pek çok unsurunu kapsayan bir kavramdır (Diker ve Deniz, 2017: 1). Bu açıdan kültür kavramı, pek çok disiplin içinde tarihten

coğrafyaya, antropolojiden psikolojiye, sosyolojiden dil bilimine kadar sosyal bilimlerin ortak olarak ele aldığı bir konu olmakla birlikte farklı tanımlara sahiptir. Bu nedenle kültür kavramını tanımlarken ve kültür olgusunu incelerken tek bir açıdan bakmak yeterli değildir. Bu bağlamda, kültür kavramı hakkında farklı disiplinler tarafından yapılmış tanımların değerlendirilmesi, kültür olgusunun daha iyi anlaşılması açısından önem taşımaktadır (Yıldırım ve Öztürk Deniz, 2018: 80). Bu disiplinlerden birisi de ekonomidir.

Kültür ekonomisi; girdisi yaratıcı ve kültürel emek olan, çıktısı ise fikri mülkiyet haklarıyla korunan ürünler, eserler, etkinlikler ve bunların tüketiciyle buluşmasını sağlayan sektörleri kapsayan disiplinler arası bir alandır (Erataş vd., 2013: 25). Bu tanım çerçevesinde kültür ekonomisi, kültürel üretim süreçlerini yalnızca sanatsal faaliyetler olarak değil, ekonomik değer yaratan ve piyasalarla etkileşim içinde olan üretim biçimleri olarak ele almaktadır. Buna ek olarak, yaratıcı emeğin temel girdi olarak öne çıkması, kültür ekonomisini emek yoğun ve bilgi temelli bir yapı haline getirmekte; ortaya çıkan ürün ve hizmetlerin fikri mülkiyet haklarıyla korunması ise bu alanın hukuki ve kurumsal boyutunu güçlendirmektedir. Bununla birlikte, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan tanımlamaya göre kültür ekonomisi, kamu ve özel kurumlar ile hanehalkları tarafından tanımlanmış kültürel alanlara yönelik olarak gerçekleştirilen harcamaların derlenmesi ve bu harcamaların toplam ekonomik harcamalar içindeki payının belirli dönemler itibarıyla (yıllık) hesaplanmasını ifade etmektedir (TÜİK, 2025). Bu tanım, kültür alanına yönelen harcamaların ekonomi içindeki konumunu ölçülebilir ve karşılaştırılabilir bir çerçevede ele alarak, kültürel faaliyetlerin ekonomik sistemle kurduğu ilişkinin harcama temelli olarak izlenmesine olanak tanımaktadır.

Günümüzde piyasa mekanizması kültürel alan da dahil olmak üzere birçok alanda ekonomik etkinliğin sağlanmasına katkıda bulunmakla birlikte, bazı durumlarda kaynakların etkin dağılımını gerçekleştirmede yetersiz kalabilmektedir. Ekonomik etkinliğin sağlanamadığı bu durumlar literatürde "piyasa başarısızlığı" olarak adlandırılmakta ve söz konusu başarısızlıkların giderilmesi çoğu zaman devlet müdahalesi tartışmalarıyla ilişkilendirilmektedir. Zira, piyasa mekanizmasının ideal işleyişi her zaman gerçekleşmemektedir. Kamu malları, dışsallıklar, eksik bilgi, aksak rekabet ve gelir dağılımında adaletsizlik gibi faktörler, "görünmez elin" etkinliğini sınırlayarak piyasa başarısızlıklarına yol açabilmektedir (Dinler, 2008: 38). Bu nedenle, devletin ekonomik faaliyetlerin hemen hemen tümüne, kimi durumlarda toplumsal fayda yaratmak, kimi durumlarda yönlendirici ve öncü bir rol üstlenmek, kimi durumlarda ise düzenleyici işlevleri yerine getirmek amacıyla özel sektörle birlikte sürece dahil olması kaçınılmaz hale gelmektedir (Öztürk, 2006: 35). Bu çerçevede devlet, piyasa mekanizmasının yetersiz kaldığı alanlarda müdahalede bulunarak kaynak tahsisinde etkinliğin sağlanmasını, toplumsal refahın artırılmasını ve ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulmasını hedeflemektedir. Söz konusu piyasa başarısızlığı durumu kültürel mal ve hizmetler açısından da geçerli bir aksaklıktır.

Kültürel mal ve hizmetler; insan yaratıcılığına dayanan, sembolik anlamlar içeren ve yalnızca faydacı değil, aynı zamanda iletişimsel ve estetik amaçlar taşıyan ürünler olarak tanımlanmaktadır. Bu tür ürünler, fikri mülkiyet haklarını içerebilmekte ve bireysel ya da kolektif üretim süreçlerine katkı sağlamaktadır. Öte yandan, söz konusu mal ve hizmetlerin değeri yalnızca ticari değil, kültürel ve sanatsal boyutlar da içermektedir. Her ne kadar bu değerler parasal terimlerle tam olarak ölçülemese de kültürel mal ve hizmetlerin ekonomik bir değere de sahip olabileceği kabul edilmektedir (UNCTAD, 2010: 4-5). Bu çerçevede, kültürel mal ve hizmetlerin ayırt edici özelliği, maddi üretimden ziyade anlam, kimlik ve sembolik içerik üretmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak bu ürünlerin değeri, piyasa fiyatlarıyla sınırlı kalmamaktadır. Bunlar toplumsal hafızaya katkı, kültürel çeşitliliğin korunması ve estetik deneyimin aktarılması gibi ölçülmesi güç unsurları da kapsamaktadır.

Piyasa aksaklıklarının giderilmesi ve kültürel faydaların sürdürülebilir biçimde sağlanabilmesi için devletin düzenleyici, destekleyici ya da doğrudan üretici olarak sürece müdahil olması gerekli görülmektedir (Bakırtaş ve Aysu, 2013: 352). Bu bağlamda, kültürel mal ve hizmetlere yönelik kamu müdahalesinin gerekçeleri aşağıda kamusal mal ve hizmet olma özelliği taşıması, pozitif dışsallık yayması, asimetrik bilgi sorunu ve piyasa mekanizmasının kurumsal sınırları başlıkları altında ele alınmaktadır.

Kamusal Mal ve Hizmet Olma Özelliği Taşıması

Kıt kaynaklarla karşılanmaya çalışılan ihtiyaçların bir bölümü kamusal nitelik taşımaktadır. Bu tür ihtiyaçların giderilmesi, kamusal mal ve hizmetlerin üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak bu malların üretimi özel sektör açısından yeterli karlılık ve teşvik unsuru içermemektedir. Dolayısıyla ekonomide mevcut kaynakların özel sektör tarafından bu alanlara yönlendirilmesi mümkün olmamakta ya da sınırlı düzeyde gerçekleşmektedir. Bu durum, kamusal mal ve hizmetlerin üretiminin kamu kesimi tarafından üstlenilmesini gerekli kılmaktadır (İpek, 2025: 37).

Kamusal malların kuramsal temelleri, Paul A. Samuelson'un 1954 yılında gerçekleştirdiği analizlerle sistematik bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Samuelson, kamusal malları özel mallardan ayıran temel özelliğin "rakip olmama" olduğunu ileri sürerek, bireylerin bir malın tüketiminde birbirleriyle rekabet etmemesi durumuna dikkat çekmiştir. Daha sonraki katkılarda ise bu ayrımın pratikte yeterli olmadığı, özel ve kamusal mallar arasında yer alan yarı kamusal nitelikte çok sayıda faaliyet bulunduğu vurgulanmıştır. Kamusal mal tanımının tamamlayıcı unsuru ise Richard A. Musgrave tarafından ortaya konulan "dışlanamama" özelliğidir. Buna göre, bireyin bir malın kullanımından dışlanamaması da kamusal malın ayırt edici koşulları arasında yer almaktadır. Modern maliye kuramında kamusal mallar, hem rakip olmama hem de dışlanamama özelliklerini birlikte taşıyan mallar olarak tanımlanmaktadır. Bu iki özellik, piyasa mekanizmasının fiyatlama ve dışlama esasına dayalı işleyişiyle bağdaşmadığından, kamusal malların özel sektör tarafından etkin biçimde üretilmesini engellemektedir. Dolayısıyla bu mallar piyasa üretimine konu olamamakta, kamu kesiminin üretim ve

finansman sorumluluğu alanına girmektedir (Arslan, 2018: 22-23). Örneğin ulusal anıtlar bu tür mallara örnek teşkil etmekte olup, bireylerin bu alanlara erişimini engellemek hem teknik hem de ekonomik açıdan yüksek maliyetler doğurduğundan pratik olarak uygulanabilir değildir. Bu nitelikleri nedeniyle kamusal mallar, özel sektör açısından yeterli karlılık ve dışlama imkanı sunmadığından, söz konusu hizmetlerin sunumunda özel sektör isteksiz davranabilmekte ya da toplumsal açıdan arzu edilen düzeyin altında bir arz ortaya çıkabilmektedir (Bakırtaş ve Aysu, 2013: 352). Dolayısıyla bazı kültürel mal ve hizmetlerin de içinde bulunduğu kamusal malların etkin ve yeterli düzeyde sunulması, piyasa mekanizmasının sınırları nedeniyle kamu kesiminin sorumluluk alanı içinde değerlendirilmektedir.

Kültürel mal ve hizmetler kapsamında değerlendirilen tarihi eserler, arkeolojik alanlar, anıtlar, kütüphaneler ve kamusal açık alanlarda sergilenen kültürel varlıklar, kamusal mal veya yarı kamusal mal özellikleri taşıyan başlıca örnekler arasında yer almaktadır. Söz konusu kültürel varlıkların önemli bir bölümü, bireylerin kullanımında rakip olmama özelliği gösterirken, bunlardan yararlanmanın sınırlandırılması teknik veya ekonomik açıdan yüksek maliyetler gerektirebilmektedir. Bunun yanı sıra bu varlıkların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yalnızca mevcut kullanıcılar açısından değil, toplumun tamamı bakımından değer üretmektedir. Bu nedenle kültürel mirasın korunması, restorasyonu, bakımının sağlanması ve kamunun erişimine açık tutulması gibi faaliyetlerin piyasa mekanizmasına bırakılması, toplumsal açıdan arzu edilen düzeyde hizmet sunumunu garanti edememektedir. Dolayısıyla söz konusu kültürel mal ve hizmetlerin finansmanı ile sunumunda kamu kesiminin aktif rol üstlenmesi, kamusal mal niteliğinin doğal bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Pozitif Dışsallık Yayması

İktisat literatüründe dışsallık, bir ekonomik birimin faaliyetlerinin, piyasa fiyat mekanizmasının dışında, üçüncü taraflar üzerinde yarattığı olumlu veya olumsuz etkiler olarak tanımlanmaktadır (İpek, 2025: 43). Üretim ya da tüketim faaliyetinde bulunan birimler, yol açtıkları dışsal zararlar nedeniyle toplumun katlandığı maliyetleri çoğu durumda üstlenmemekte, zarara maruz kalan taraflar ise bu kayıpları telafi edememektedir. Benzer şekilde dışsal fayda yaratan birimler, topluma yaydıkları fayda karşılığında bir bedel talep edememekte ya da faydayı elde edenler bu faydanın karşılığını ödemeye istekli davranmamaktadır. Bu durum, dışsallıkların varlığı halinde kaynakların etkin olmayan bir biçimde tahsis edilmesine yol açmaktadır. Nitekim dışsal zarar söz konusu olduğunda ilgili mal ya da faaliyete toplumsal açıdan gerekenden fazla kaynak ayrılmakta; dışsal fayda durumunda ise yeterli teşvik bulunmadığından bu alanlara toplumsal açıdan arzu edilenden daha az kaynak yönlendirilmektedir. Dolayısıyla dışsallık olgusunun varlığında piyasa mekanizması, kaynakları etkin bir biçimde dağıtamamakta ve piyasa başarısızlığı ortaya çıkmaktadır. Bununla bilikte dışsallıklar, toplum yaşamı ve düzeni bakımından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Kaynak tahsisinde etkinliği bozan ve piyasa mekanizmasının işleyişini aksatan bu durumlar, devletin düzenleyici müdahalelerde bulunmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, dışsal zarar yaratan faaliyetlerin neden olduğu toplumsal maliyetlerin içselleştirilmesi amacıyla vergi, düzenleme veya diğer caydırıcı araçlara

başvurulması gerekmektedir. Buna karşılık dışsal fayda üreten faaliyetlerde, söz konusu faydanın piyasa tarafından fiyatlandırılamaması nedeniyle toplumsal açıdan optimal düzeyin altında kalan üretim ve tüketimin, çeşitli devlet teşvikleri ve mali yardımlar yoluyla artırılması önem taşımaktadır (Ay, 2014: 70-71). Bu tür müdahaleler, dışsallıkların yol açtığı piyasa başarısızlıklarını azaltarak toplumsal refahın artırılmasına katkı sağlamaktadır.

Kültür hizmetleri kapsamında düzenlenen festival, şenlik ve tiyatro gösterileri, bu hizmetleri doğrudan tüketen bireylere sağladıkları faydanın ötesinde, dolaylı ekonomik etkiler de ortaya çıkarmaktadır. Söz konusu etkinliklerin gerçekleştirildiği alanlarda ticaret, konaklama, yeme-içme ve ulaştırma gibi faaliyetlerin canlanması, çevredeki ekonomik birimlerin gelirlerinde artışa yol açabilmektedir (Bakırtaş ve Aysu, 2013: 352). Bu yönüyle kültürel etkinlikler, yalnızca bireysel fayda üretmekle sınırlı kalmamakta, olumlu dışsallıklar yaratarak yerel ekonomik canlılığın ve bölgesel kalkınmanın desteklenmesine katkı sağlamaktadır.

Asimetrik Bilgi Sorunu

Kaynak dağılımında etkinliğin sağlanabilmesi, piyasa mekanizmasının düzgün işlemesine ve bu bağlamda tam rekabet piyasasını tanımlayan temel varsayımlardan biri olan açıklık koşulunun varlığına bağlıdır. Açıklık koşulu, piyasada faaliyet gösteren karar birimlerinin mal ve hizmetler ile alıcılar ve satıcılar hakkında aynı, bir başka ifadeyle simetrik bilgiye sahip olmalarını ifade etmektedir. Bununla birlikte, bu koşulun gerçek ekonomik yaşamda tam anlamıyla sağlanamadığı görülmektedir. Uygulamada karar birimleri çoğu zaman farklı düzeylerde ve niteliklerde bilgiye sahip olmakta, piyasalarda simetrik bilgi yerine asimetrik bilginin hakim olduğu bir yapı ortaya çıkmaktadır (Dinler, 2008: 39). Çünkü genellikle üreticiler, sundukları mal ve hizmetlerin özellikleri hakkında tüketicilere kıyasla daha kapsamlı bilgiye sahip olmaktadır. Bu durum bilgi asimetrisine yol açarak satıcı lehine bir piyasa gücü yaratmaktadır. Yetersiz bilgiye sahip tüketiciler, mal ve hizmetlerden elde edecekleri faydayı tam olarak değerlendiremedikleri için doğru fiyatlama mekanizması işlememekte ve karşılıklı faydaya dayalı değişim gerçekleşememektedir. Tüketici örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve yasal düzenlemeler bilgi eksikliğini azaltmaya yönelik katkılar sunsa da, bu çabalar çoğu zaman piyasa başarısızlığını bütünüyle ortadan kaldıramamaktadır. Bu nedenle bilgi başarısızlığının görüldüğü piyasalarda devletin standartlar belirlemesi, üreticileri bilgilendirme yükümlülüğü altına alması ve bağımsız enformasyon piyasalarının oluşumunu desteklemesi gerekli görülmektedir. Zira bilgi, kamusal mal özellikleri taşıması nedeniyle piyasa tarafından yeterli düzeyde sunulamamakta, devlet müdahalesi bu alanda belirsizliğin azaltılmasına ve piyasa etkinliğinin artırılmasına katkı sağlamaktadır (Arslan, 2018: 31-32).

Eksik bilgi koşullarında bireylerin rasyonel ve doğru kararlar almaları güçleşmektedir. Örneğin bireyler, hangi tiyatro gösterisinden daha yüksek düzeyde fayda sağlayacaklarını yeterli bilgiye sahip olmadıkları için öngöremeyebilmektedir. Benzer şekilde bankalar, hangi tiyatro gösterisinin ticari

açıdan başarılı olacağını tahmin etmekte zorlandıklarından, bu alanda faaliyet gösterecek özel kuruluşlara kredi sağlama konusunda isteksiz davranabilmektedir. Öte yandan bireyler, gösteriden elde edecekleri beklenen faydanın bilet maliyetini aşacağına dair yeterli kanaat geliştiremedikleri durumlarda tiyatroya katılmaktan kaçınabilmektedir (Bakırtaş ve Aysu, 2013: 352). Bu durum, eksik bilginin hem talep hem de finansman kanalı üzerinden kültürel faaliyetlerin arz ve tüketimini sınırlayıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

Kültürel mal ve hizmetler bağlamında asimetrik bilgi sorunu, özellikle tiyatro, konser, sergi ve festival gibi deneyimsel nitelik taşıyan etkinliklerde belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu tür etkinliklerde bireyler, tüketim öncesinde elde edecekleri faydayı tam olarak değerlendirememekte olup, etkinliğin sanatsal niteliği, içerik kalitesi ve bireysel tercih uyumu hakkında eksik bilgiye sahip olabilmektedir. Buna karşılık organizatörler ve kültürel üreticiler, söz konusu etkinliklerin içeriği ve potansiyel etkileri konusunda daha kapsamlı bilgiye sahip olduğundan bilgi asimetrisi oluşmaktadır. Bu durum, potansiyel katılımcıların karar alma süreçlerini belirsizleştirmekte ve kültürel etkinliklere yönelik talebin optimal düzeyin altında kalmasına yol açabilmektedir. Öte yandan finansal aktörler açısından da benzer bir belirsizlik söz konusudur. Finans kuruluşları ve yatırımcılar, kültürel projelerin ekonomik sürdürülebilirliğini ve izleyici talebini doğru biçimde öngöremedikleri için bu alanlara finansman sağlama konusunda temkinli davranabilmektedir. Dolayısıyla kültürel sektörlerde ortaya çıkan bilgi eksikliği hem tüketim hem de yatırım kararlarını sınırlamakta ve piyasa mekanizmasının etkin işlemesini güçleştirmektedir. Bu çerçevede kamu otoritesinin bilgilendirme, standart belirleme ve şeffaflığı artırıcı düzenlemeler yoluyla sürece müdahale etmesi, bilgi asimetrisinin azaltılmasına ve kültürel mal ve hizmetlerin daha etkin bir biçimde sunulmasına katkı sağlamaktadır.

Piyasa Mekanizmasının Kurumsal Sınırları

Kültürel hizmetlerin sunumunda piyasa mekanizmasının etkin işlememesine yol açan bir diğer önemli sorun, piyasa mekanizmasının sahip olduğu kurumsal sınırlılıklardır. Bu sınırlılıklar, kültürel faaliyetlerin üretim ve sunum süreçlerinin uzun vadeli, belirsiz ve çoğu zaman kamusal nitelik taşıyan özellikleriyle uyumlu olmayan piyasa kurallarından kaynaklanmaktadır. Kültürel hizmetlerin finansmanı, sürdürülebilirliği ve erişilebilirliği açısından gerekli olan kurumsal altyapının özel sektör tarafından yeterince oluşturulamaması, piyasanın bu alanda istikrarlı ve kapsayıcı çözümler üretmesini güçleştirmektedir. Bu durum, kültürel hizmetlerin sürekliliğinin ve toplumsal faydasının sağlanabilmesi için kamusal düzenleme ve destek mekanizmalarını gerekli kılmaktadır.

Piyasa mekanizmasının kurumsal sınırlardan ilki işlem maliyetidir. Bu sınır, özellikle müzeler, okullar, tiyatrolar ve bağımsız sanatçılar gibi küçük ölçekli kültürel organizasyonlar açısından belirginleşmektedir. Belirtilen aktörlerin hedef kitleye ulaşabilmesi, ağlar kurabilmesi ve sürdürülebilir ilişkiler geliştirebilmesi zaman ve maliyet gerektirmektedir. Bu durum, kamu kurumlarının sahip olduğu bilgi ağları ve koordinasyon kapasitesinin özel sektörle ortak programlar aracılığıyla kullanılmasını

gerekli kılmaktadır. İkinci olarak koordinasyon başarısızlıkları, kültürel ve mekansal rehabilitasyon gibi kolektif hareket gerektiren alanlarda ortaya çıkmaktadır. Bireysel aktörlerin tek başına harekete geçmekten kaçınmaları, bölgesel iyileşme süreçlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açabilmektedir. Üçüncü olarak tercih kalitesi sorunu, bireylerin kültürel faaliyetlerin değeri ve niteliği hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum profesyonel değerlendirme ve yönlendirme ihtiyacını artırmaktadır. Kültürel faaliyetlerin sosyal nitelikli olması ve bireylerin bu hizmetlerden yararlanabilmesinin belirli bir gelir düzeyine bağlı kalması, söz konusu hizmetlerin tüm topluma yaygın biçimde sunulmasını piyasa koşulları altında sınırlamaktadır (Bakırtaş ve Aysu, 2013: 352-353). Dolayısıyla kültürün öğrenilmesi ve kültürel hizmetlerin sunulması, yalnızca bireysel fayda üretmekle sınırlı olmayıp, toplumsal bütünleşme ve sosyal amaçlar açısından da önem taşıdığından, devletin yerine getirmesi gereken temel kamusal işlevler arasında yer almaktadır.

Literatür Taraması

Kültürel harcamalar, literatürde farklı disiplinler tarafından çeşitli bakış açılarıyla ele alınmaktadır. Bu bağlamda çalışmalar, bir yandan kültürel harcamaların kamu bütçesi içindeki konumunu ve yönetsel düzeyler arasındaki dağılımını incelemekte, diğer yandan bu harcamaların siyasal, kurumsal ve ekonomik belirleyicilerine odaklanmaktadır. Ayrıca kültür ekonomisinin makroekonomik etkileri ve kültürel sektörlerin ekonomik sistem içindeki yeri de literatürde giderek artan bir ilgi alanı haline gelmiştir. Aşağıda yer verilen çalışmalar kültürel harcamaları; kamu yönetimi yapıları, yerel yönetimler, mali teşvik mekanizmaları ve ekonomik performans boyutları çerçevesinde ele alarak, konunun kuramsal ve ampirik arka planını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Özel (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkiye'de kültür harcamalarının yapısal gelişimi kamu yönetiminin çeşitli kademeleri üzerinden değerlendirilmiştir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin harcamalarının ayrı başlıklar altında incelendiği çalışmada, kamu harcamalarının yönetsel dağılımı bakımından önemli bir kuramsal temel sunulmaktadır.

Özener (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkiye'de 16 büyükşehir ve ilçe belediyesinin kültürel harcamaları teorik ve ampirik olarak incelenmiştir. Belediyelerin kültür politikaları, yıllık faaliyet raporları üzerinden değerlendirilerek harcamaların siyasi tercihler ve bölgesel farklılıklar gibi değişkenlerle ilişkisi ekonometrik yöntemlerle analiz edilmiştir. Çalışmada, kültürel harcamaların sadece ekonomik değil, aynı zamanda siyasi ve coğrafi dinamiklerden de etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Buna ek olarak, Dinsever Önde (2017) tarafından yapılan çalışmada, kültürel harcamalar genel yönetim, merkezi yönetim ve yerel yönetimler düzeyinde sınıflandırılarak farklı düzeydeki kamu otoritelerinin kültürel politikalar üzerindeki etkileri işlevsel sınıflandırma temelinde ele alınmıştır. Bu yaklaşım, kültürel harcamaların yönetsel düzeyler arasındaki dağılımında kurumsal yapıların belirleyici

olduğunu ortaya koymakta ve çalışmanın kamu yönetimi bağlamında temellendirilmesine katkı sunmaktadır.

Öte yandan, Yorulmaz (2018) tarafından yürütülen çalışmada kültür ekonomisinin makroekonomik etkileri değerlendirilerek kültür ekonomisi ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Bu bulgu, kültürel sektörlerin yalnızca sosyal ve kültürel değil, aynı zamanda ekonomik kalkınma açısından da stratejik bir alan olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kamu desteğinin yalnızca toplumsal değil, aynı zamanda ekonomik rasyonalite temelinde de ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Benzer biçimde, Göncü (2019) tarafından yapılan çalışmada, kültürel harcamaların sektörel dağılımı analiz edilmiştir. Doğrudan bütçe kaynaklı desteklerin yanı sıra, dolaylı mali teşviklerin (örneğin vergi harcamaları) kültürel sektörlerin gelişiminde etkili birer araç olarak kullanıldığı ortaya konulmuştur. Bu yaklaşım, kültürel harcamaların yalnızca merkezi bütçe kalemleriyle sınırlı kalmadığını, kamu maliyesinin teşvik edici ve yönlendirici araçlarının da kültür politikalarında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Son olarak, Özgül (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, kültür ekonomisinin ekonomik sistem içindeki yeri sektörel büyüklük göstergeleri üzerinden değerlendirilmektedir. Ciro, yaratılan katma değer, girişim sayısı ve çalışan sayısı gibi ölçütlere dayalı analizler, kültür ekonomisinin hem üretim hem de istihdam yaratma kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

METODOLOJİ

Kültürel mal ve hizmetlerin sunumu gerek ekonomi gerekse kamu politikaları açısından giderek daha fazla önem kazanan bir araştırma alanı haline gelmiştir. Kültürel sektörlerin ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkısı (Yorulmaz, 2018), yaratıcı endüstrilerdeki genişleme (Lazzeretti vd., 2014; Seçilmiş, 2015) ile kültürel harcamaların sürdürülebilirliği (Özener, 2014; Dinsever Önde, 2017; Göncü, 2019) literatürde tartışılmaktadır. Kültür ekonomisinin büyümesi ve küreselleşmenin kültürel sektörler üzerindeki etkileri, devletlerin kültürel harcamalara ilişkin politikalarını yeniden gözden geçirmesini gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede kültürel mal ve hizmetlerin ekonomik ve mali boyutu, son yıllarda akademik literatürde ve politika yapıcılar nezdinde artan bir ilgiyle ele alınmaktadır. Çalışmanın çıkış noktasını, Türkiye'de kültürel mal ve hizmetlerin sunumuna yönelik kamusal müdahalenin gerekliliğinin tartışılması ve kamu kesimi tarafından gerçekleştirilen kültürel harcamaların mevcut durumunun değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Kültürel sektörlerin kamusal mal özellikleri taşımaları, pozitif dışsallıklar üretmeleri ve asimetrik bilgi sorunları barındırmaları, bu alanlarda kamu müdahalesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada hem kültürel mal ve hizmetlerin sunumuna ilişkin kuramsal yaklaşımlar ele alınmakta hem de Türkiye'de kültürel harcamaların düzeyi ile bileşimi merkezi yönetim ve yerel yönetimler düzeyinde değerlendirilerek kamu kesiminin kültür ekonomisindeki rolü ortaya konulmaktadır. Kültür

ekonomisinin kamu maliyesi perspektifinden ele alınması yoluyla literatüre katkı sağlanması ve elde edilen bulguların kültür politikalarının oluşturulmasına yönelik tartışmalara zemin oluşturması hedeflenmektedir.

Bu çalışma, ampirik bir saha araştırmasına dayanmamakta olup bunun yerine, kültürel mal ve hizmetlerin kamu harcamaları çerçevesindeki sunumuna ilişkin mevcut ikincil verilerin toplanması ve değerlendirilmesini esas almaktadır. Bu doğrultuda veri toplama sürecinde, güvenilir kurumlar tarafından yayımlanan resmi belgeler ile istatistiksel raporlar temel veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Özellikle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2025) ve Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Organizasyonu (OECD, 2025) tarafından yayımlanan istatistiki ve mali verilerden yararlanılmıştır. Çalışmanın veri seti, 2014–2024 döneminde Türkiye'de kamu kesimi tarafından gerçekleştirilen kültürel harcamalarla sınırlandırılmıştır.

Toplanan verilere uygulanacak istatistiksel işlemler, betimleyici istatistik teknikleriyle sınırlı tutulmaktadır. Bu çerçevede kültürel harcamaların zaman içerisindeki gelişimi, GSYH içindeki payı ve yönetsel düzeyler arasındaki farklılıklar tablo destekli analizlerle ortaya konulmaktadır. Her ne kadar veriler sayısal olarak değerlendirilecek olsa da, çalışmada çıkarımsal istatistik yöntemlerine (regresyon, korelasyon vb.) başvurulmamaktadır. Zira bu çalışmanın temel amacı, nedensel ilişkiler kurmaktan ziyade, kültürel harcamaların mevcut durumunu kapsamlı biçimde değerlendirmektir.

Bu çalışmada, nitel bir yaklaşım çerçevesinde hareket edilmekte olup yöntem olarak doküman analizi benimsenmiştir. Doküman kavramı, etimolojik kökeni itibarıyla öğretme, kanıt sunma ve gösterme işlevlerine karşılık gelmekte olup, Türkçe'de çoğunlukla belge ya da doküman olarak kullanılmaktadır. Sosyal bilimler bağlamında dokümanlar, toplumsal olguların ardında bıraktığı yazılı, görsel, işitsel ve istatistiksel kanıtları ifade etmektedir (Ulutaş, 2015: 283-284). Bu çerçevede doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı materyallerin belirli bir araştırma sorusu doğrultusunda incelenmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 189).

Doküman analizi, nitel araştırmalarda önemli metodolojik avantajlar sunan bir veri toplama yaklaşımı olarak değerlendirilmektedir. Bu yöntemin temel üstünlüklerinden biri, araştırmacının fiziksel ya da zamansal olarak doğrudan erişiminin mümkün olmadığı kişi, dönem ve olguların incelenmesine olanak tanımasıdır. Buna ek olarak, dokümanların çoğunlukla araştırma amacı dışında üretilmiş olması, veri üretim sürecinde araştırmacı etkisini en aza indirmekte ve yönteme düşük tepkisellik özelliği kazandırmaktadır. Doküman analizi, uzun zaman dilimlerine yayılan toplumsal değişim ve eğilimlerin analizinde özellikle elverişli olup, geriye dönük gözlem ya da deney yapma imkanının bulunmadığı durumlarda güçlü bir alternatif sunmaktadır. Öte yandan, geniş örneklem büyüklüklerine ulaşılabilmesi, bulguların güvenilirliğini ve genellenebilirliğini artırmaktadır. Dokümanlar, bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını çoğu zaman kendiliğinden ve doğal bağlamı içinde yansıttığından, anket ve

görüşmelere kıyasla daha içten ve ayrıntılı bilgiler sağlayabilmektedir. Ayrıca doküman analizinin görece düşük maliyetli olması ve çoğu belgenin kütüphane, arşiv ya da dijital ortamlarda merkezi biçimde erişilebilir durumda bulunması, yöntemin uygulanabilirliğini artırmaktadır. Son olarak, özellikle uzman kişiler tarafından üretilmiş metinlerin yüksek nitelikli içerik sunması, doküman analizini analitik derinliği yüksek bir araştırma yöntemi haline getirmektedir (Bailey, 1994: 294-296).

Doküman analizi yönetemi, sağladığı avantajlara karşın çeşitli metodolojik sınırlılıkları da bünyesinde barındırmaktadır. Öncelikle dokümanların büyük bir kısmı araştırma amacıyla üretilmediğinden, yazıldıkları bağlam, amaç ve hedef kitle doğrultusunda yanlılık içerebilmektedir. Özellikle kişisel belgelerde abartma, seçici anlatım ve öz-sunum eğilimleri öne çıkabilmektedir. Buna ek olarak, belgelerin zaman içinde korunma ve erişilebilirlik durumları eşit olmadığından, daha çok belirli kişiler, olaylar ya da olağanüstü durumlara ilişkin dokümanların günümüze ulaşması, seçici korunma sorununu gündeme getirmektedir. Pek çok dokümanın eksik, örtük ya da yalnızca bağlamı bilen kişiler için anlamlı olacak biçimde üretilmiş olması, araştırmacı açısından yorumlama güçlüklerine yol açmaktadır. Bununla birlikte bazı toplumsal olgulara ilişkin hiç belge üretilmemiş olması ya da belgelerin gizli, sınıflandırılmış veya imha edilmiş olması, dokümanlara dayalı analizlerin kapsamını daraltmaktadır. Dokümanların üreticilerinin sosyoekonomik özelliklerine bağlı olarak belirli grupların görüşlerinin daha görünür hale gelmesi, örnekleme yanlılığı riskini artırmaktadır. Ayrıca dokümanlar ağırlıklı olarak sözel davranışlara ilişkin bilgi sunduğundan, sözsüz davranışların doğrudan gözlemlenmesine imkan tanımamaktadır. Belgelerin biçim, içerik ve uzunluk açısından standart bir yapıya sahip olmaması, karşılaştırma ve kodlama süreçlerini güçleştirmekte, bununla birlikte zaman içinde değişen kavramlar, ölçüler ve bağlamsal koşullar ise uzun dönemli karşılaştırmalarda ek uyarlamalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla doküman analizi, dikkatli seçme, eleştirel okuma ve bağlamsal duyarlılık gerektiren bir yöntem olarak ele alınmalıdır (Bailey, 1994: 296-298).

Son olarak, çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışma, yalnızca ikincil veri kaynaklarına dayandığından, kültürel aktörlerin algı ve deneyimlerini yansıtan birincil verilere yer verilmemiştir. Ayrıca analiz, mevcut istatistiklerin kapsadığı dönem ve göstergelerle sınırlı olup, kültür ekonomisinin tüm alt sektörlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamamaktadır. Bunun yanı sıra, doküman tabanlı yaklaşımın doğası gereği elde edilen bulgular neden–sonuç ilişkisi kurmaktan ziyade betimleyici bir çerçeve sunmaktadır. Bu sınırlılıklar, çalışmanın bulgularının yorumlanmasında dikkate alınması gereken hususlar olarak değerlendirilmelidir.

BULGULAR

Türkiye'de kültür ekonomisinin 2014–2024 dönemindeki görünümü, kamu ve özel harcama dinamikleri çerçevesinde ele alındığı bu bölümde, kültür harcamaları merkezi yönetim ve yerel yönetimler düzeyinde ayrı ayrı incelenerek harcama bileşimi ve GSYH içindeki göreli ağırlıkları değerlendirilmektedir.

Türkiye'de Kültür Harcamalarının Genel Görünümü

Kamu harcaması kavramı, farklı ölçütler esas alınarak tanımlanabilmekle birlikte, en genel anlamıyla kamu tüzel kişileri tarafından gerçekleştirilen harcamaları ifade etmektedir. Kamu tüzel kişisi kavramının dar yorumlanması halinde yalnızca bütçe kanunlarıyla yetkilendirilen harcamalar kamu harcaması kapsamında değerlendirilirken, geniş yorumda ise merkezi yönetim yanında yerel yönetimler, sosyal güvenlik kurumları ve kamu iktisadi teşebbüsleri tarafından yapılan harcamalar da bu kapsama dahil edilmektedir. Dolayısıyla kamu harcamaları, farklı kamu idareleri ve erkler tarafından gerçekleştirilebilmekte olup, harcamayı yapan idarenin niteliği sınıflandırma açısından belirleyici olmaktadır. Uluslararası karşılaştırmalarda ise kamu harcaması kavramı çoğunlukla genel yönetim kapsamındaki idarelerce yapılan harcamalarla sınırlandırılmaktadır. Türkiye'de de 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile genel yönetim kapsamı tanımlanmıştır. Bu kapsam merkezi yönetim idareleri, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik kurumlarından oluşacak biçimde düzenlenmiştir (Mutluer vd., 2007: 126-127). Sosyal güvenlik kurumları tarafından kültürel harcama yapılmaması dolayısıyla kapsam dışı bırakılmış, merkezi yönetim ve yerel yönetimlere ilişkin harcamalara yer verilmiştir. Türkiye'de 2014–2024 dönemi itibarıyla kültür harcamalarının genel görünümü, merkezi yönetim, yerel yönetim, genel yönetim, hanehalkı ile dernek ve vakıflar düzeyinde yapılan ayrım çerçevesinde Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Kültür harcamalarının genel görünümü (bin TL).

Yıllar	Merkezi Yönetim Harcamaları	Yerel Yönetim Harcamaları	Genel Yönetim Harcamaları	Hanehalkı Harcamaları	Derneklerin Harcamaları	Vakıfların Harcamaları	Toplam Kültür Harcamaları
2014	5.971.227	3.518.321	9.489.548	13.745.683	58.532	170.564	32.953.875
2015	7.168.815	4.124.546	11.293.361	13.369.909	62.539	232.226	36.251.396
2016	7.694.460	5.055.841	12.750.301	15.314.640	76.770	299.467	41.191.479
2017	8.930.616	6.890.024	15.820.640	16.150.103	81.037	371.780	48.244.200
2018	11.632.773	8.289.230	19.922.002	20.308.002	96.623	378.956	60.627.586
2019	13.494.581	6.404.542	19.899.123	23.975.484	129.337	436.358	64.339.425
2020	13.843.290	6.007.103	19.850.393	28.933.117	118.949	355.476	69.108.328
2021	18.879.746	8.469.442	27.349.188	40.335.877	193.164	488.422	95.715.839
2022	43.804.206	19.985.409	63.789.614	63.259.188	361.680	867.980	174.068.077
2023	73.452.539	40.307.945	113.760.485	106.430.674	1.007.075	1.557.894	336.516.612
2024	135.769.532	64.599.640	200.369.171	203.807.948	1.455.559	2.706.753	608.708.603

Kaynak: TÜİK (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 1'deki inceleme dönemi boyunca toplam kültür harcamalarında belirgin bir artış eğiliminin öne çıktığı görülmektedir. 2014 yılında yaklaşık 33 milyar TL düzeyinde olan toplam kültür harcamalarının, özellikle 2021 sonrasında hızla yükseldiği ve 2024 yılı itibarıyla 608,7 milyar TL seviyesine ulaştığı izlenmektedir. Bu artışın, harcama bileşenlerinin tamamında gözlenen yükselişlerle birlikte gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Merkezi yönetim kültür harcamaları incelendiğinde, 2014–2019 döneminde kademeli bir artış eğilimi izlendiği, 2020 yılında sınırlı bir artışın ardından 2021 sonrasında

ise belirgin bir sıçrama yaşandığı görülmektedir. Özellikle 2022 yılından itibaren merkezi yönetim harcamalarının hızla yükseldiği ve 2024 yılında dönem başına kıyasla oldukça yüksek bir nominal düzeye ulaştığı anlaşılmaktadır. Yerel yönetim kültür harcamaları ise daha dalgalı bir seyir izlemektedir. 2014–2018 döneminde artış gözlenirken, 2019 ve 2020 yıllarında gerileme yaşandığı ve 2021 sonrasında ise özellikle 2023 ve 2024 yıllarında güçlü bir artış eğilimine girildiği görülmektedir. Genel yönetim kültür harcamaları, merkezi ve yerel yönetim harcamalarındaki gelişmelere paralel bir yapı sergilemektedir. 2014–2018 döneminde düzenli bir artış izlenirken, 2019 ve 2020 yıllarında görece yatay bir seyir dikkat çekmektedir. 2021 sonrasında ise genel yönetim harcamalarının hızla yükseldiği ve 2024 yılında 200 milyar TL'nin üzerine çıktığı görülmektedir. Hanehalkı kültür harcamaları açısından bakıldığında, dönem boyunca istikrarlı ve güçlü bir artış eğilimi olduğu anlaşılmaktadır. 2014–2017 döneminde kademeli artışlar gözlenirken, 2018 sonrasında artışın hızlandığı ve özellikle 2021 yılından itibaren hanehalkı harcamalarının belirgin biçimde yükseldiği görülmektedir. 2024 yılı itibarıyla hanehalkı kültür harcamalarının toplam kültür harcamaları içinde önemli bir ağırlığa ulaştığı izlenmektedir. Dernekler ve vakıflar tarafından yapılan kültür harcamaları ise toplam harcamalar içinde görece küçük bir paya sahip olmakla birlikte, dönem boyunca artış eğilimi sergilemektedir. Dernek harcamalarının özellikle 2021 sonrasında belirgin biçimde yükseldiği, vakıf harcamalarının da benzer biçimde artış gösterdiği görülmektedir. Genel olarak Tablo 1, Türkiye'de kültür harcamalarının hem kamu hem de özel aktörler düzeyinde uzun dönemde belirgin biçimde arttığını ortaya koymaktadır. Özellikle 2021 sonrasında gözlenen hızlı nominal artışlar dikkat çekmekte olup, bu artışın merkezi yönetim ve hanehalkı harcamaları başta olmak üzere tüm bileşenlere yayıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, harcamaların bileşenler itibarıyla farklı dönemlerde dalgalı bir seyir izlediği ve artış hızlarının zaman içinde değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde gözlenen dalgalanmaların ise 2018–2019 yıllarındaki ekonomik yavaşlama ve kur oynaklığı, 2020–2021 dönemindeki COVID-19 kaynaklı kısıtlamalar ve 2022 sonrası yüksek enflasyon ortamının yol açtığı nominal artışlar çerçevesinde değerlendirilebileceği düşünülmektedir. 2014–2024 dönemi itibarıyla Türkiye'de kültür harcamalarının merkezi yönetim, yerel yönetim, genel yönetim, hanehalkı ile dernekler ve vakıflar düzeyindeki yüzdesel dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Kültür harcamalarının dağılımı (%).

Yıllar	Merkezi Yönetim Harcamaları	Yerel Yönetim Harcamaları	Genel Yönetim Harcamaları	Hanehalkı Harcamaları	Derneklerin Harcamaları	Vakıfların Harcamaları
2014	25,448	14,994	40,442	58,581	0,249	0,727
2015	28,723	16,526	45,249	53,570	0,251	0,930
2016	27,054	17,776	44,830	53,847	0,270	1,053
2017	27,544	21,250	48,794	49,810	0,250	1,147
2018	28,578	20,364	48,942	49,890	0,237	0,931
2019	30,366	14,412	44,777	53,950	0,291	0,982
2020	28,104	12,195	40,299	58,738	0,241	0,722
2021	27,615	12,388	40,004	58,999	0,283	0,714

Yıllar	Merkezi Yönetim Harcamaları	Yerel Yönetim Harcamaları	Genel Yönetim Harcamaları	Hanehalkı Harcamaları	Derneklerin Harcamaları	Vakıfların Harcamaları
2022	34,148	15,580	49,727	49,314	0,282	0,677
2023	32,974	18,095	51,070	47,779	0,452	0,699
2024	33,249	15,820	49,069	49,911	0,356	0,663

Kaynak: TÜİK (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 2'deki inceleme dönemi boyunca hanehalkı harcamalarının toplam kültür harcamaları içindeki payının yüksek bir düzeyde seyrettiği görülmektedir. 2014 yılında %58,6 olan hanehalkı payının, yıllar itibarıyla dalgalı bir yapı sergilemekle birlikte genellikle %47–%59 bandında yer aldığı görülmektedir. Özellikle 2020 ve 2021 yıllarında bu payın yeniden %58 seviyesinin üzerine çıktığı, 2022 sonrasında ise görece gerileyerek %47–%49 aralığında seyrettiği izlenmektedir. Bu görünüm, kültür harcamalarında hanehalklarının temel belirleyici aktörlerden biri olmayı sürdürdüğünü göstermektedir. Genel yönetim harcamalarının toplam içindeki payı incelendiğinde, dönem boyunca %40–%51 aralığında dalgalı bir seyir izlendiği anlaşılmaktadır. 2014–2018 döneminde genel yönetim payının %40–%48 bandında yoğunlaştığı, 2020 ile 2021 yıllarında görece gerilediği ve 2022 yılında ise %49,7 seviyesine ulaştığı görülmektedir. 2024 yılında genel yönetim payının yeniden %49 civarına gerilediği izlenmektedir. Merkezi yönetim harcamalarının payı, genel yönetim içinde belirleyici bir ağırlığa sahip olacak şekilde dönem boyunca artış ve azalışlar göstermektedir. 2014 yılında %25,4 olan merkezi yönetim payının, 2019 yılında %30 düzeyini aştığı ve 2022 yılında ise %34,1 ile dikkat çekici bir yükseliş gösterdiği anlaşılmaktadır. 2023 ve 2024 yıllarında bu payın yeniden %33 civarında istikrar kazandığı görülmektedir. Bu gelişim, kültür harcamalarında merkezi yönetimin rolünün dönemsel olarak güçlendiğine işaret etmektedir. Buna karşılık, yerel yönetim harcamalarının payı daha oynak bir yapı sergilemektedir. 2014–2018 döneminde %15–%20 aralığında seyreden yerel yönetim payının, 2019–2022 döneminde belirgin biçimde gerilediği görülmektedir. 2020 yılında %12,2 seviyesine kadar düşen yerel yönetim payının, 2023 ve 2024 yıllarında yeniden artış göstererek %15–%18 bandına yükseldiği izlenmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin kültür harcamalarındaki göreli ağırlığının dönemsel koşullara duyarlı olduğunu düşündürmektedir. Dernekler ve vakıflar tarafından yapılan kültür harcamalarının toplam içindeki payı ise dönem boyunca oldukça sınırlı kalmıştır. Dernek harcamalarının payının %0,23–%0,45 aralığında, vakıf harcamalarının payının ise %0,66–%1,15 aralığında seyrettiği görülmektedir. Yıllar itibarıyla küçük dalgalanmalar gözlenmekle birlikte, bu iki kalemin toplam kültür harcamaları içindeki ağırlığının belirgin biçimde değişmediği anlaşılmaktadır. 2014–2024 dönemi itibarıyla Türkiye'de kültür harcamalarının merkezi yönetim, yerel yönetim, genel yönetim, hanehalkı ile dernekler ve vakıflar düzeylerinde GSYH içindeki payları ile toplam kültür harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki konumu ise Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Kültür harcamalarının GSYH içindeki payı (%).

Yıllar	Merkezi Yönetim Harcamaları	Yerel Yönetim Harcamaları	Genel Yönetim Harcamaları	Hanehalkı Harcamaları	Derneklerin Harcamaları	Vakıfların Harcamaları	Toplam Kültür Harcamaları
2014	0,291	0,171	0,462	0,669	0,003	0,008	1,604
2015	0,305	0,175	0,480	0,569	0,003	0,010	1,542
2016	0,293	0,192	0,485	0,583	0,003	0,011	1,568
2017	0,285	0,220	0,505	0,515	0,003	0,012	1,540
2018	0,309	0,220	0,530	0,540	0,003	0,010	1,612
2019	0,313	0,148	0,461	0,555	0,003	0,010	1,490
2020	0,274	0,119	0,393	0,573	0,002	0,007	1,369
2021	0,260	0,117	0,377	0,556	0,003	0,007	1,319
2022	0,292	0,133	0,425	0,421	0,002	0,006	1,160
2023	0,277	0,152	0,429	0,401	0,004	0,006	1,268
2024	0,313	0,149	0,462	0,469	0,003	0,006	1,402

Kaynak: TÜİK (2025) ve OECD (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 3'teki inceleme dönemi boyunca toplam kültür harcamalarının GSYH içindeki payının sınırlı bir bantta dalgalandığı dikkat çekmektedir. 2014 yılında %1,60 düzeyinde olan bu payın, 2018 yılında %1,61 ile görece yüksek bir seviyeye ulaştığı ve 2019 sonrasında ise düşüş eğilimine girerek 2022 yılında %1,16 ile dönem içindeki en düşük seviyelerden birini aldığı görülmektedir. İzleyen yıllarda sınırlı bir toparlanma yaşandığı, ancak 2024 itibarıyla toplam payın %1,40 seviyesinde kalarak dönem başı düzeyinin altında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu görünüm, nominal kültür harcamalarındaki artışlara rağmen, kültür harcamalarının genel ekonomik büyüklük içindeki göreli ağırlığının zamanla zayıfladığını düşündürmektedir. Genel yönetim kültür harcamalarının GSYH içindeki payı incelendiğinde, 2014–2018 döneminde artış eğilimi sergilediği ve 2018 yılında %0,53 seviyesine ulaştığı görülmektedir. Buna karşılık, 2019 sonrasında bu payın gerilediği ve 2021 yılında %0,38 düzeyine indiği anlaşılmaktadır. 2022 sonrasında sınırlı bir toparlanma gözlenmekle birlikte, 2024 yılı itibarıyla genel yönetim payının %0,46 seviyesinde kalarak dönem içindeki en yüksek değerlerin altında seyrettiği izlenmektedir. Merkezi yönetim harcamalarının GSYH içindeki payı, dönem boyunca %0,26–%0,31 aralığında dalgalanmıştır. 2020 ve 2021 yıllarında bu payda belirgin bir gerileme yaşandığı, 2024 yılında ise %0,31 ile dönem içindeki yüksek seviyelerden birine yeniden ulaşıldığı görülmektedir. Buna karşılık, yerel yönetim harcamalarının payı daha oynak bir yapı sergilemektedir. 2014–2018 döneminde %0,17–%0,22 bandında seyreden yerel yönetim payının, 2023 ve 2024 yıllarında ise %0,15 civarına gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Hanehalkı kültür harcamalarının GSYH içindeki payı ise dönem boyunca görece yüksek olmakla birlikte, genel olarak azalma eğilimi göstermektedir. 2014 yılında %0,67 olan bu payın, 2017 yılında %0,52 seviyesine gerilediği ve 2020 ile 2021 yıllarında yeniden yükselmesine rağmen, 2022 sonrasında belirgin biçimde azaldığı görülmektedir. 2024 yılı itibarıyla hanehalkı payının %0,47 düzeyinde gerçekleşmesi, dönem başına kıyasla daha sınırlı bir ağırlığa işaret etmektedir. Dernekler ve vakıflar tarafından yapılan kültür

harcamalarının GSYH içindeki payları ise tüm dönem boyunca oldukça düşük seviyelerde seyretmiştir. Dernek harcamalarının payının %0,002–%0,004 aralığında, vakıf harcamalarının payının ise %0,006–%0,012 aralığında kaldığı görülmektedir. Bu göstergeler, söz konusu aktörlerin kültür harcamalarının makroekonomik ölçekte oldukça sınırlı bir büyüklüğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'de Merkezi Yönetim Kültür Harcamalarının Gelişimi

Türkiye'de merkezi yönetim kapsamındaki idareler, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde tanımlanmakta ve kuruluş özellikleri ile üstlendikleri hizmetlerin finansman yapısına göre genel bütçeli idareler, özel bütçeli idareler ile düzenleyici ve denetleyici kurumlar şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu kurumların varlığı, devletin ekonomideki doğrudan rolünün azaltılması eğilimine rağmen, piyasa aksaklıklarının giderilmesi ve toplumsal faydanın artırılması açısından merkezi yönetim yapısı içinde önemli bir işlev üstlenmektedir (İpek, 2025: 21-22). Türkiye'de merkezi yönetim kültür harcamalarının 2014–2024 döneminde kültürel alanlar itibarıyla dağılımı ile bu alanlardaki harcama düzeylerinin yıllar içindeki değişimine Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Kültürel alanlara göre merkezi yönetim kültür harcaması (bin TL).

Kültürel Alanlar	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Kültürel miras	921.243	1.167.597	1.328.548	1.646.768	2.004.672	1.884.513
Doğal miras	205.243	203.513	221.359	284.839	301.280	248.283
Arşiv	63.517	81.313	104.384	73.523	108.713	101.511
Kütüphane	381.013	439.598	493.531	571.141	663.762	706.770
Kitap ve yazılı basın	694.328	714.420	801.625	905.597	1.652.951	2.013.390
Görsel sanatlar	82.420	82.180	89.584	98.387	108.849	124.071
Gösteri sanatları	498.005	525.111	578.679	630.265	723.297	823.998
Görsel-işitsel ve multimedya	1.466.399	1.901.922	1.881.592	2.091.871	2.872.794	2.819.793
Mimarlık	840.993	998.239	998.996	1.192.783	1.569.384	1.442.422
El sanatları	1.210	175	251	232	172	193
Kültürel alanlara ayrılmayan	394.710	539.382	595.807	767.650	831.929	831.929
Kültürel eğitim	422.146	515.365	600.102	667.560	794.969	956.838
Toplam	5.971.227	7.168.815	7.694.460	8.930.616	11.632.773	11.953.711
Kültürel Alanlar	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
Kültürel miras	2.124.078	3.350.395	7.990.162	15.812.192	33.608.054	
Doğal miras	289.723	978.439	1.492.282	2.653.335	5.208.187	
Arşiv	105.562	167.211	238.380	505.215	828.211	
Kütüphane	849.188	1.066.668	2.142.324	4.927.567	8.372.491	
Kitap ve yazılı basın	1.593.944	1.760.924	10.058.682	9.307.375	15.053.999	
Görsel sanatlar	142.705	172.366	298.973	586.706	1.135.730	
Gösteri sanatları	933.750	1.079.608	1.926.703	3.965.724	8.038.765	
Görsel-işitsel ve multimedya	3.327.108	4.501.709	7.919.285	15.120.574	29.052.164	
Mimarlık	1.742.036	2.421.626	5.226.108	10.333.096	18.041.007	
El sanatları	331	505	1.135	2.080	3.748	
Kültürel alanlara ayrılmayan	1.636.121	2.015.893	4.204.584	5.745.645	7.541.056	
Kültürel eğitim	1.098.744	1.364.401	2.305.588	4.493.030	8.886.121	
Toplam	13.843.290	18.879.746	43.804.206	73.452.539	135.769.532	

Kaynak: TÜİK (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 4'teki inceleme dönemi boyunca merkezi yönetim kültür harcamalarının toplam tutarı belirgin bir artış eğilimi izlemiştir. 2014 yılında yaklaşık 6 milyar TL düzeyinde olan toplam harcamaların, özellikle 2021 sonrasında hızla yükseldiği ve 2024 yılı itibarıyla 135,8 milyar TL seviyesine ulaştığı görülmektedir. Bu artışın, kültürel alanların büyük bölümünde eş zamanlı olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Kültürel miras harcamaları, merkezi yönetim bütçesi içinde öne çıkan kalemlerden biridir. 2014–2019 döneminde kademeli bir artış izlendiği, 2020 sonrasında ise bu artışın hızlandığı görülmektedir. Özellikle 2022 yılından itibaren kültürel mirasa ayrılan kaynaklarda dikkat çekici bir sıçrama yaşandığı ve 2024 yılında bu kalemin merkezi yönetim kültür harcamaları içinde en yüksek tutarlardan birine ulaştığı anlaşılmaktadır. Benzer biçimde, doğal miras harcamalarının da 2021 sonrasında belirgin biçimde arttığı ve dönem sonunda yüksek nominal düzeylere ulaştığı izlenmektedir. Kütüphane, kitap ve yazılı basın ile kültürel eğitim harcamaları, dönem boyunca istikrarlı artış eğilimi

sergileyen diğer alanlar olarak dikkat çekmektedir. 2014–2019 döneminde görece sınırlı artışlar gözlenirken, 2020 sonrasında özellikle kitap ve yazılı basın ile kültürel eğitim harcamalarında güçlü yükselişler yaşandığı görülmektedir. 2022 ve sonrasında bu kalemlere ayrılan kaynakların hızla artması, merkezi yönetim kültür harcamalarında eğitime ve yazılı kültüre verilen önemin güçlendiğine işaret etmektedir. Görsel sanatlar ve gösteri sanatları harcamaları da dönem boyunca artış eğilimi göstermiştir. Bu alanlarda 2014–2019 döneminde kademeli bir artış izlenirken, 2021 sonrasında harcama tutarlarının belirgin biçimde yükseldiği görülmektedir. Özellikle 2023 ve 2024 yıllarında gösteri sanatlarına ayrılan kaynakların hızlı bir artış sergilediği anlaşılmaktadır. Görsel-işitsel ve multimedya ile mimarlık alanları, merkezi yönetim kültür harcamaları içinde yüksek tutarlara ulaşan diğer kalemlerdir. 2014–2019 döneminde artış eğilimi izleyen bu alanlarda, 2020 sonrasında harcama artışlarının hızlandığı ve 2022 yılından itibaren ise oldukça yüksek nominal artışların gerçekleştiği görülmektedir. 2024 yılı itibarıyla bu iki alanın merkezi yönetim kültür harcamaları içindeki ağırlığının belirgin biçimde arttığı anlaşılmaktadır. Arşiv ve el sanatları harcamaları ise dönem boyunca görece düşük tutarlarda seyretmektedir. Her iki alanda da yıllar itibarıyla artış gözlenmekle birlikte, bu artışların merkezi yönetim kültür harcamalarının genel yapısı içinde sınırlı kaldığı görülmektedir. Kültürel alanlara ayrılmayan harcamalar kaleminde de özellikle 2020 sonrasında belirgin bir artış yaşandığı, bu artışın toplam merkezi yönetim harcamalarındaki yükselişle paralel seyrettiği anlaşılmaktadır.

Kamu harcamaları, kamu kesiminin kaynak tahsisi tercihlerini ve ekonomik yapı üzerindeki etkilerini değerlendirebilecek şekilde işlevsel açıdan cari harcamalar, sermaye (yatırım) harcamaları ve transfer harcamaları olmak üzere üç temel grupta sınıflandırılmaktadır. Cari harcamalar, kamu hizmetlerinin sürekliliğini sağlayan personel giderleri ile kırtasiye, enerji ve benzeri tüketim kalemlerini kapsamakta olup, mevcut hizmet düzeyinin korunmasına katkı sağlamaktadır. Sermaye harcamaları, altyapı ve büyük ölçekli yatırım projeleri yoluyla üretken kapasiteyi artırmaya yönelik harcamaları ifade etmekte ve uzun vadeli ekonomik büyüme üzerinde etkili olmaktadır. Transfer harcamaları ise mal ve hizmet üretimi karşılığı olmayan, gelir yeniden dağılımı işlevi taşıyan sosyal ödemeler ve faiz giderleri gibi kalemlerden oluşmaktadır (İpek ve Öksüz, 2023: 163). Kültürel harcamalar, işlevsel nitelikleri çerçevesinde cari ve sermaye harcamaları olarak sınıflandırılmakta olup, bu harcama kalemleri transfer harcamalarını kapsamamaktadır. Türkiye'de merkezi yönetim kültür harcamalarının 2014–2024 döneminde cari ve sermaye harcamaları ayrımında nasıl şekillendiği ile toplam harcama düzeyinin yıllar içindeki gelişimine Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. İşlevlerine göre merkezi yönetim kültür harcaması (bin TL).

Yıllar	Cari Harcamalar	Sermaye Harcamaları	Toplam
2014	4.088.866	1.882.361	5.971.227
2015	5.107.956	2.060.858	7.168.815
2016	5.459.589	2.234.871	7.694.460
2017	5.977.823	2.952.793	8.930.616
2018	7.791.346	3.841.427	11.632.773
2019	9.102.009	4.392.572	13.494.581
2020	9.736.685	4.106.605	13.843.290
2021	12.198.448	6.681.297	18.879.746
2022	28.035.882	15.768.324	43.804.206
2023	45.419.943	28.032.597	73.452.539
2024	86.457.545	49.311.986	135.769.532

Kaynak: TÜİK (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 5'teki inceleme dönemi boyunca toplam merkezi yönetim kültür harcamaları belirgin bir artış eğilimi izlemiştir. Bu artışın hem cari hem de sermaye harcamalarındaki yükselişlerle birlikte gerçekleştiği görülmektedir. Cari harcamalar incelendiğinde, 2014–2018 döneminde kademeli bir artış eğilimi izlendiği, 2019 ve 2020 yıllarında bu artışın devam ettiği anlaşılmaktadır. 2021 sonrasında ise cari harcamalarda belirgin bir sıçrama yaşandığı, özellikle 2022 yılından itibaren artış hızının önemli ölçüde yükseldiği ve 2024 yılında cari harcamaların 86,5 milyar TL seviyesine ulaştığı görülmektedir. Bu görünüm, merkezi yönetim kültür harcamalarının büyük bölümünün cari nitelikli harcamalardan oluştuğunu ortaya koymaktadır. Sermaye harcamaları bakımından da dönem boyunca artış eğilimi dikkat çekmektedir. 2014–2017 döneminde sermaye harcamalarının kademeli biçimde arttığı, 2018 ve 2019 yıllarında bu artışın sürdüğü görülmektedir. 2020 yılında sermaye harcamalarında sınırlı bir gerileme yaşandığı, ancak 2021 sonrasında yeniden güçlü bir artış eğilimine girildiği anlaşılmaktadır. 2024 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının 49,3 milyar TL düzeyine ulaşması, merkezi yönetim kültür harcamaları içinde yatırımlara ayrılan kaynakların nominal olarak önemli ölçüde genişlediğini göstermektedir. Cari ve sermaye harcamalarının birlikte gelişimi değerlendirildiğinde, toplam harcamalardaki artışın özellikle 2021 sonrasında her iki harcama türünde eş zamanlı olarak hızlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, cari harcamaların toplam içindeki ağırlığının dönem boyunca daha yüksek seyrettiği, sermaye harcamalarının ise son yıllarda artan bir pay kazandığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de merkezi yönetim kültür harcamalarının 2014–2024 döneminde cari ve sermaye harcamaları itibarıyla GSYH içindeki payları ile bu harcamaların toplam kültür harcamalarıyla karşılaştırmalı konumuna Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. İşlevlerine göre merkezi yönetim kültür harcamalarının GSYH içindeki payı (%).

Yıllar	Cari Harcamalar	Sermaye Harcamaları	Merkezi Yönetim Kültür Harcamaları Toplamı	Toplam Kültür Harcamaları
2014	0,199	0,092	0,291	1,604
2015	0,217	0,088	0,305	1,542
2016	0,208	0,085	0,293	1,568
2017	0,191	0,094	0,285	1,540
2018	0,207	0,102	0,309	1,612
2019	0,211	0,102	0,313	1,490
2020	0,193	0,081	0,274	1,369
2021	0,168	0,092	0,260	1,319
2022	0,187	0,105	0,292	1,160
2023	0,171	0,106	0,277	1,268
2024	0,199	0,114	0,313	1,402

Kaynak: TÜİK (2025) ve OECD (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 6'daki inceleme dönemi boyunca merkezi yönetim kültür harcamalarının GSYH içindeki toplam payı sınırlı bir bantta dalgalanmıştır. 2014 yılında %0,29 düzeyinde olan bu payın, 2018 ve 2019 yıllarında %0,31 seviyesine yaklaştığı, buna karşın 2020 ve 2021 yıllarında ise belirgin bir gerileme göstererek %0,26 düzeyine indiği görülmektedir. 2022 sonrasında sınırlı bir toparlanma yaşandığı ve 2024 yılı itibarıyla merkezi yönetim kültür harcamalarının GSYH içindeki payının %0,31 seviyesine yeniden ulaştığı anlaşılmaktadır. Cari harcamaların GSYH içindeki payı incelendiğinde, 2014–2016 döneminde %0,20–%0,22 aralığında seyrettiği, 2017 yılında gerileyerek %0,19 seviyesine indiği görülmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında yeniden sınırlı bir artış yaşanırken, 2020 ve özellikle 2021 yıllarında cari harcamaların payında belirgin bir düşüş gözlenmektedir. 2022 sonrasında cari harcamaların GSYH içindeki payının kademeli biçimde arttığı ve 2024 yılında %0,20 seviyesine ulaştığı izlenmektedir. Sermaye harcamalarının GSYH içindeki payı ise cari harcamalara kıyasla daha düşük olmakla birlikte, dönem boyunca artış ve azalışlar içeren bir yapı sergilemektedir. 2014–2016 döneminde sermaye harcamalarının payının %0,09 civarında seyrettiği, 2017 ve 2018 yıllarında %0,10 seviyesinin üzerine çıktığı görülmektedir. 2020 yılında bu payın %0,08'e gerilediği, izleyen yıllarda ise yeniden artış eğilimine girerek 2024 yılı itibarıyla %0,11 seviyesine ulaştığı anlaşılmaktadır. Toplam kültür harcamalarının GSYH içindeki payı ile karşılaştırıldığında, merkezi yönetim kültür harcamalarının toplam kültür harcamaları içindeki ağırlığının dönem boyunca görece sınırlı kaldığı görülmektedir.

Türkiye'de Yerel Yönetim Kültür Harcamalarının Gelişimi

Yerel yönetimler, bireylerin birlikte yaşamalarından kaynaklanan ortak ihtiyaçların belirlenmesi ve karşılanması amacıyla oluşturulmuş kamu yönetimi birimleri olarak tanımlanmaktadır. Kamusal ihtiyaçların giderilmesinde merkezi yönetimin yanında yerel yönetimlere de gereksinim duyulması, bu birimlerin varlık gerekçesini oluşturmaktadır. Bu idareler, yerel ölçekte ortak nitelik taşıyan ihtiyaçların

karşılanmasının yanı sıra demokratik katılımın güçlendirilmesine de katkı sağlamaktadır. Yerel yönetimler, kamu kesimi içinde önemli bir role sahip olup, ülkelerin yönetim sistemlerine bağlı olarak farklılaşmakla birlikte, genel olarak altyapı hizmetleri, çevre temizlik hizmetleri, şehir içi ulaşım ve aydınlatma gibi temel yerel hizmetlerin sunumunu üstlenmektedir (İpek, 2025: 25-26). Bunların yanı sıra il özel idareleri ve belediyeler, yerel yönetim yapısı içinde kültürel hizmetlerin sunulması ve geliştirilmesinde de önemli sorumluluklar üstlenmektedir. İl özel idareleri, il genelinde kültürel mirasın korunması, kültürel ve bilimsel etkinliklerin desteklenmesi ve yerel kimliğin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler aracılığıyla bölgesel kültürel gelişime katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda kültürel ve bilimsel projelere ayrılan kaynaklar, yurt içi ve yurt dışı iş birlikleri ile gerçekleştirilen çalışmalar ve kültürel etkinliklere yönelik harcamalar, il özel idarelerinin yalnızca idari ve altyapısal değil, aynı zamanda kültürel kalkınmayı destekleyen bir aktör olduğunu göstermektedir. Belediyeler ise kültürel hizmetler bakımından daha doğrudan ve yaygın bir işlev üstlenmektedir. Bu idareler sosyokültürel, sanatsal ve bilimsel etkinliklerin düzenlenmesi, kültürel tesislerin yapımı ve işletilmesi, kültürel mirasın korunması ve kent kimliğinin geliştirilmesine yönelik faaliyetleri yerine getirmektedir. Kültür ve sanat etkinliklerine ayrılan kaynaklar, kent sakinlerinin yaşam kalitesinin artırılmasına hizmet ederken, kentin sosyal bütünlüğünü ve toplumsal dinamizmini güçlendirmektedir. Ayrıca belediyeler tarafından yürütülen kamuoyu araştırmaları ve bilimsel çalışmalar, kültürel hizmetlerin halkın ihtiyaç ve beklentilerine daha duyarlı biçimde planlanmasına olanak tanımaktadır (Öksüz, 2024: 41-45). Türkiye'de yerel yönetim kültür harcamalarının 2014–2024 döneminde kültürel alanlar itibarıyla dağılımı ile bu alanlardaki harcama düzeylerinin yıllar içindeki değişimine Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Kültürel alanlara göre yerel yönetim kültür harcaması (bin TL).

Kültürel Alanlar	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Kültürel miras	170.987	123.501	156.596	231.472	305.783	239.329
Doğal miras	1.089.292	1.265.479	1.595.221	2.218.463	2.254.212	1.534.830
Kitap ve yazılı basın	275.018	334.696	351.786	426.292	545.162	459.924
Görsel sanatlar	17.932	4.660	7.659	15.717	24.262	10.385
Gösteri sanatları	4.170	4.985	6.994	5.983	9.648	6.280
Görsel-işitsel ve multimedya	1.746	1.054	2.810	37.217	5.639	3.408
Mimarlık	371.880	447.778	602.659	934.351	1.283.293	826.147
El sanatları	98	95	114	130	159	185
Kültürel alanlara ayrılmayan	1.587.198	1.942.298	2.332.003	3.020.399	3.861.071	3.324.053
Toplam	3.518.321	4.124.546	5.055.841	6.890.024	8.289.230	6.404.542
Kültürel Alanlar	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
Kültürel miras	233.255	424.619	1.111.460	1.929.551	1.939.442	
Doğal miras	1.499.521	2.261.784	4.863.010	9.986.033	18.276.215	
Kitap ve yazılı basın	459.178	656.983	1.440.247	3.147.110	5.149.805	
Görsel sanatlar	14.978	14.753	36.250	104.119	75.538	
Gösteri sanatları	6.824	8.178	27.521	35.831	48.577	
Görsel-işitsel ve multimedya	3.722	1.281	6.456	10.999	8.614	
Mimarlık	931.875	1.369.246	3.587.369	7.049.172	10.237.315	
El sanatları	206	237	519	567	567	
Kültürel alanlara ayrılmayan	2.857.544	3.732.363	8.912.576	18.044.563	28.862.937	
Toplam	6.007.103	8.469.442	19.985.409	40.307.945	64.599.008	

Kaynak: TÜİK (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 7'deki inceleme dönemi boyunca yerel yönetim kültür harcamalarının toplam tutarı dalgalı bir seyir izlemekle birlikte uzun vadede artış eğilimi izlemiştir. 2014 yılında yaklaşık 3,5 milyar TL olan toplam harcamaların, 2018 yılında 8,3 milyar TL'ye ulaştığı, 2019 yılında ise belirgin bir gerileme yaşadığı görülmektedir. 2020 sonrasında yeniden artış eğilimine girildiği, özellikle 2022 yılından itibaren harcamalarda dikkat çekici bir sıçrama yaşandığı ve 2024 yılı itibarıyla toplam yerel yönetim kültür harcamalarının 64,6 milyar TL düzeyine ulaştığı anlaşılmaktadır. Doğal miras harcamalarının yerel yönetim bütçesi içinde öne çıkan kalemlerden biri olduğu görülmektedir. 2014–2018 döneminde artış eğilimi sergileyen bu kalemde, 2019 yılında gerileme yaşanmasına rağmen 2020 sonrasında yeniden güçlü bir yükseliş izlenmektedir. Özellikle 2022 yılından itibaren doğal mirasa ayrılan kaynakların hızla arttığı ve 2024 yılında yerel yönetim kültür harcamaları içinde en yüksek tutarlardan birine ulaştığı görülmektedir. Kültürel miras harcamaları bakımından ise daha sınırlı ancak genel olarak artış yönlü bir gelişim dikkat çekmektedir. 2014–2018 döneminde kademeli bir artış gözlenirken, 2019 ve 2020 yıllarında görece yatay bir seyir izlenmiştir. 2021 sonrasında kültürel miras harcamalarında belirgin bir yükseliş yaşandığı, 2024 yılı itibarıyla bu kalemin önceki yıllara kıyasla daha yüksek bir nominal düzeye ulaştığı anlaşılmaktadır. Kitap ve yazılı basın ile mimarlık alanlarına ayrılan harcamalarda da uzun dönemli artış eğilimi öne çıkmaktadır. Her iki kalemde de 2014–2018 döneminde

kademeli artışlar gözlenmiş, 2019 yılında sınırlı bir düşüş yaşanmış ve 2020 sonrasında ise özellikle 2022 yılından itibaren harcama tutarlarının hızla yükseldiği görülmektedir. 2023 ve 2024 yıllarında mimarlık harcamalarındaki artışın belirginleştiği dikkat çekmektedir. Görsel sanatlar, gösteri sanatları, görsel-işitsel ve multimedya ile el sanatları harcamaları, yerel yönetim kültür harcamaları içinde görece düşük tutarlara sahip kalemler olarak öne çıkmaktadır. Bu alanlarda yıllar itibarıyla artış ve azalışlar gözlenmekle birlikte, toplam harcama büyüklüğü içindeki paylarının sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Özellikle görsel-işitsel ve multimedya harcamalarının dönem boyunca düzensiz ve düşük düzeylerde seyrettiği görülmektedir. Kültürel alanlara ayrılmayan harcamalar kalemi ise yerel yönetim kültür harcamaları içinde önemli bir ağırlık taşımaktadır. 2014–2018 döneminde istikrarlı bir artış gözlenirken, 2019 ve 2020 yıllarında görece bir gerileme yaşanmıştır. Buna karşılık, 2021 sonrasında bu kalemde hızlı bir artış eğilimi ortaya çıkmış ve 2023-2024 yıllarında ayrılan kaynakların belirgin biçimde yükseldiği izlenmektedir. Türkiye'de yerel yönetim kültür harcamalarının 2014–2024 döneminde cari ve sermaye harcamaları ayrımında gelişimi ile toplam harcama düzeyinin yıllar içindeki seyrine Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8. İşlevlerine göre yerel yönetim kültür harcaması (bin TL).

Yıllar	Cari Harcamalar	Sermaye Harcamaları	Toplam
2014	2.385.709	1.132.612	3.518.321
2015	2.869.884	1.254.662	4.124.546
2016	3.473.644	1.582.197	5.055.841
2017	4.412.539	2.477.484	6.890.024
2018	5.066.100	3.223.129	8.289.230
2019	4.421.351	1.983.191	6.404.542
2020	4.032.490	1.974.613	6.007.103
2021	5.735.601	2.733.841	8.469.442
2022	12.849.104	7.136.305	19.985.409
2023	26.666.754	13.641.192	40.307.945
2024	44.566.733	20.032.907	64.599.640

Kaynak: TÜİK (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 8'deki inceleme dönemi boyunca toplam yerel yönetim kültür harcamaları dalgalı bir yapı sergilemekle birlikte uzun vadede belirgin bir artış eğilimi izlemiştir. 2014 yılında yaklaşık 3,5 milyar TL olan toplam harcamaların, 2018 yılında 8,3 milyar TL'ye ulaştığı ve 2019 ile 2020 yıllarında ise gerileme yaşandığı görülmektedir. 2021 sonrasında yeniden artış eğilimine girildiği, özellikle 2022 yılından itibaren harcamalarda dikkat çekici bir sıçrama yaşandığı ve 2024 yılı itibarıyla toplam harcamaların 64,6 milyar TL seviyesine ulaştığı anlaşılmaktadır. Cari harcamalar incelendiğinde, 2014–2018 döneminde kademeli bir artış eğilimi izlendiği, 2019 ve 2020 yıllarında ise belirgin bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2021 sonrasında cari harcamaların yeniden artışa geçtiği, özellikle 2022 yılı itibarıyla artış hızının önemli ölçüde yükseldiği ve 2024 yılında cari harcamaların 44,6 milyar TL seviyesine ulaştığı izlenmektedir. Bu durum, yerel yönetim kültür harcamalarının ağırlıklı olarak cari

nitelikli harcamalardan oluştuğunu göstermektedir. Sermaye harcamaları bakımından da benzer bir seyir dikkat çekmektedir. 2014–2018 döneminde sermaye harcamalarının düzenli biçimde arttığı, 2019 ve 2020 yıllarında ise gerileme yaşandığı anlaşılmaktadır. 2021 sonrasında sermaye harcamalarının yeniden yükselişe geçtiği, 2022 ve sonrasında ise belirgin bir artış eğilimi sergilediği görülmektedir. 2024 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının 20 milyar TL düzeyine ulaşması, yerel yönetimler tarafından kültür alanında yapılan yatırımların nominal olarak önemli ölçüde genişlediğine işaret etmektedir. Cari ve sermaye harcamalarının birlikte gelişimi değerlendirildiğinde, toplam harcamalardaki artışın özellikle 2022 sonrasında her iki harcama türünde eş zamanlı olarak hızlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, cari harcamaların toplam içindeki payının dönem boyunca daha yüksek seyrettiği, sermaye harcamalarının ise özellikle son yıllarda artan bir pay kazandığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de yerel yönetim kültür harcamalarının 2014–2024 döneminde cari ve sermaye harcamaları itibarıyla GSYH içindeki payları ile bu harcamaların toplam kültür harcamalarıyla karşılaştırmalı konumuna Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 9. İşlevlerine göre yerel yönetim kültür harcamalarının GSYH içindeki payı (%).

Yıllar	Cari Harcamalar	Sermaye Harcamaları	Yerel Yönetim Kültür Harcamaları Toplamı	Toplam Kültür Harcamaları
2014	0,116	0,055	0,171	1,604
2015	0,122	0,053	0,175	1,542
2016	0,132	0,060	0,192	1,568
2017	0,141	0,079	0,220	1,540
2018	0,135	0,086	0,220	1,612
2019	0,102	0,046	0,148	1,490
2020	0,080	0,039	0,119	1,369
2021	0,079	0,038	0,117	1,319
2022	0,086	0,048	0,133	1,160
2023	0,100	0,051	0,152	1,268
2024	0,103	0,046	0,149	1,402

Kaynak: TÜİK (2025) ve OECD (2025) verilerinden yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 9'daki inceleme dönemi boyunca yerel yönetim kültür harcamalarının GSYH içindeki toplam payının sınırlı ve dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. 2014 yılında %0,17 düzeyinde olan bu payın, 2017 ve 2018 yıllarında %0,22 seviyesine kadar yükseldiği, 2019 sonrasında ise belirgin bir gerileme eğilimine girdiği görülmektedir. Özellikle 2020 ve 2021 yıllarında yerel yönetim kültür harcamalarının GSYH içindeki payının %0,12'nin altına düştüğü, izleyen yıllarda ise sınırlı bir toparlanma yaşandığı anlaşılmaktadır. 2024 yılı itibarıyla bu payın %0,15 seviyesinde gerçekleşmesi, dönem başına kıyasla daha düşük bir ağırlığa işaret etmektedir. Cari harcamaların GSYH içindeki payı incelendiğinde, 2014–2017 döneminde kademeli bir artış gözlendiği ve 2017 yılında %0,14 seviyesine ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Buna karşılık, 2019 ve özellikle 2020–2021 döneminde cari harcamaların payında belirgin bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2022 sonrasında cari harcamaların GSYH içindeki payının yeniden artış eğilimine girdiği, ancak 2024 yılı itibarıyla %0,10 düzeyinde kalarak önceki zirve

değerlerin altında seyrettiği izlenmektedir. Sermaye harcamalarının GSYH içindeki payı ise cari harcamalara kıyasla daha düşük düzeylerde gerçekleşmiştir. 2014–2018 döneminde sermaye harcamalarının payının %0,06–%0,09 aralığında seyrettiği, 2019 ve 2020 yıllarında belirgin biçimde gerilediği görülmektedir. 2021 sonrasında sınırlı bir toparlanma yaşanmakla birlikte, 2024 yılı itibarıyla sermaye harcamalarının GSYH içindeki payının %0,05 seviyesinde kaldığı anlaşılmaktadır. Toplam kültür harcamalarının GSYH içindeki payı ile karşılaştırıldığında, yerel yönetim kültür harcamalarının bu toplam içindeki katkısının dönem boyunca görece sınırlı olduğu görülmektedir. Toplam kültür harcamalarının GSYH içindeki payı dikkate alındığında, yerel yönetim harcamalarının bu toplam içinde ikincil bir ağırlığa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kültür ekonomisi, yaratıcı emeğe dayalı kültürel faaliyetlerin ekonomik değer üretme kapasitesine odaklanmaktadır. Bununla birlikte, kültürel mal ve hizmetlerin önemli bir bölümünün kamusal mal niteliği taşıması, bu hizmetlerden dışlamanın güç olması ve tüketimde rekabetin sınırlı kalması nedeniyle özel sektör açısından yeterli kârlılık ve teşvik ortamının oluşmasını engellemektedir. Buna ek olarak kültürel faaliyetlerin ürettiği pozitif dışsallıkların piyasa fiyatlarına tam olarak yansımaması, kültürel üretim ve sunumun serbest piyasa koşullarında toplumsal açıdan yetersiz düzeyde kalmasına yol açmaktadır. Kültürel mal ve hizmetlerin niteliği ve toplumsal katkısının tüketim öncesinde tam olarak değerlendirilememesi ise asimetrik bilgi sorununu derinleştirerek hem bireysel karar alma süreçlerini hem de özel sektör yatırımlarını sınırlamaktadır. Bu koşullar altında piyasa mekanizmasının uzun vadeli ve kamusal faydası yüksek kültürel faaliyetleri tek başına destekleyememesi, devletin düzenleyici ve destekleyici rolünü gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla kültürel mal ve hizmetlere yönelik kamu müdahalesi, piyasa mekanizmasının alternatifi olarak değil, onu tamamlayan bir unsur olarak değerlendirilmekte olup, kamu harcamaları yoluyla kültürel üretimin desteklenmesi, kültürel mirasın korunması ve kültürel hizmetlere erişimin yaygınlaştırılması toplumsal refah ve kültürel sürdürülebilirlik açısından yapısal bir politika aracı olarak öne çıkmaktadır.

Çalışmada, nitel araştırma desenleri arasında yer alan doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir. Veri seti, TÜİK tarafından yayımlanan kültür harcamaları ve kültürel sektör istatistikleri ile OECD tarafından sunulan verilerden oluşturulmuştur. Bu kapsamda söz konusu dokümanlar, kültür ekonomisinin yapısal özelliklerini ve kamu kesiminin kültürel alanlardaki konumunu ortaya koyacak biçimde sınıflandırılmış ve betimsel analiz tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Böylece kültürel mal ve hizmetler, kamu harcamaları perspektifi çerçevesinde ele alınmıştır.

Türkiye'de kültür harcamalarının genel görünümüne ilişkin bulgular, kültür ekonomisinin finansman yapısında kamunun belirleyici, ancak ikincil önceliğe sahip bir konumda bulunduğunu göstermektedir. Toplam kültür harcamalarının zaman içinde nominal olarak artış eğilimi sergilediği görülmekle birlikte, bu artışın makroekonomik büyüklükler karşısında sınırlı kaldığı dikkat

çekmektedir. Kültür harcamalarının GSYH içindeki payı incelendiğinde, kültürel alanın mali politika öncelikleri arasında istikrarlı ve güçlü bir yer edinemediği anlaşılmaktadır. Bu durum, kültür ekonomisinin Türkiye'de büyüyen ancak göreli önemini koruyamayan bir alan olarak şekillendiğine işaret etmektedir. Buna ek olarak kültür harcamalarının bileşenlerine bakıldığında, harcamaların önemli bir bölümünün fiziki altyapı, koruma ve idameye yönelik kalemlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Kültürel üretimi, yaratıcılığı ve yeni içerik geliştirilmesini doğrudan destekleyen harcama türlerinin ise görece sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Bu yapı, kültür politikalarının ağırlıklı olarak mevcut kültürel varlıkların sürdürülmesine odaklandığını, yenilikçi ve üretim temelli kültür ekonomisi anlayışının ise ikincil planda kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla kültür harcamalarının genel görünümü, niceliksel artışlara rağmen niteliksel dönüşümün sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan kültür harcamalarının genel dağılımı, kamusal kaynakların kültür ekonomisi içinde homojen bir biçimde dağılmadığını göstermektedir. Belirli kültürel alanların ve büyük ölçekli projelerin daha fazla kaynak çektiği, buna karşılık yerel ve küçük ölçekli kültürel faaliyetlerin finansmana erişimde zorlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum, kültür harcamalarının eşitsizlik üretme potansiyeline sahip olduğunu ve kültür ekonomisinin dengeli gelişimi açısından hedef odaklı ve farklılaştırılmış kamu politikalarına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Genel görünüm itibarıyla elde edilen bulgular, kültür harcamalarının Türkiye'de yapısal bir politika alanı olarak ele alınmadığını, daha çok bütçe olanakları çerçevesinde şekillenen bir harcama kalemi niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır.

Türkiye'de genel yönetim, merkezi yönetim ve yerel yönetim düzeylerinde kültür harcamalarının gelişimi birlikte değerlendirildiğinde, kültür ekonomisinin finansmanında güçlü bir merkezileşme eğiliminin varlığı dikkat çekmektedir. Genel yönetim kültür harcamalarının seyri, büyük ölçüde merkezi yönetim harcamalarındaki değişimlere paralel bir görünüm sergilemekte olup, bu durum kültürel alanın mali olarak merkezi bütçe kararlarına bağımlı bir yapıda şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla genel yönetim düzeyinde gözlenen artış ya da daralmalar, yerel dinamiklerden ziyade merkezi mali politikaların bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır.

Merkezi yönetim kültür harcamaları incelendiğinde, harcamaların dönemsel dalgalanmalar gösterdiği ve çoğunlukla mali disiplin öncelikleri doğrultusunda şekillendiği görülmektedir. Bu durum kültürel alanın merkezi yönetim açısından stratejik bir politika alanı olarak konumlandırılmadığını düşündürmektedir. Ayrıca merkezi harcamaların önemli bir bölümünün yatırım ve idame odaklı kalemlerde yoğunlaştığı, kültürel üretim süreçlerini ve yaratıcı sektörleri doğrudan destekleyen harcamaların ise ikincil düzeyde kaldığı anlaşılmaktadır. Bu yapı, merkezi yönetimin kültür ekonomisine yaklaşımının koruma ve sürdürme ağırlıklı bir çerçeveyle sınırlı olduğunu göstermektedir.

Yerel yönetim kültür harcamalarına ilişkin bulgular ise yerel yönetimlerin kültür harcamalarındaki payının genel yönetim toplamı içinde görece düşük kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, kültür ekonomisinin yerel düzeyde sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını zorlaştırmaktadır.

Yerel yönetimlerin kültürel alandaki rolünün sınırlı kalması, kültür ekonomisinin çeşitlenmesini ve tabana yayılmasını engelleyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Kültür ekonomisi ve devletin rolü, elde edilen bulgular ışığında değerlendirildiğinde, Türkiye'de kültürel alanın ekonomik ve mali yapısının belirgin yapısal özellikler taşıdığı görülmektedir. Kültür harcamalarının genel görünümü, bu alanın kamu maliyesi içerisinde istikrarlı ve öncelikli bir politika alanı olarak konumlandırılamadığını göstermektedir. Merkezi ve yerel yönetim düzeylerinde kültür harcamalarının birlikte ele alınması, merkezi yönetimin kültürel alanın finansmanında belirleyici bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Kamu kültür harcamalarının büyük ölçüde merkezi bütçe kararlarına bağlı olarak şekillenmesi, kültür ekonomisinin mali açıdan merkezi bir yapıya sıkıştığını göstermekte; yerel yönetimlerin payının sınırlı olması ise kültürel hizmetlerin yerel düzeyde yaygınlaşmasını zorlaştıran yapısal bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgular, devletin kültürel alanın temel taşıyıcısı konumunda olduğunu, ancak bu rolün ağırlıklı olarak finansman ve idame boyutuyla sınırlı kaldığını ve kültürel üretim ile tüketim boyutları arasındaki uyumsuzlukların, kültür ekonomisinin yapısal bir politika alanı olarak ele alınmasını gerekli kıldığını göstermektedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda geliştirilen öneriler, kültür ekonomisinin kamu harcamaları yoluyla daha dengeli, kapsayıcı ve yapısal bir politika alanı haline getirilmesine odaklanmaktadır. Öneriler üç ana eksende ele alınmaktadır. İlk olarak mevcut harcama yapısının ağırlıklı olarak koruma, idame ve fiziki altyapıya yoğunlaşması, kültürel üretim kapasitesini sınırlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle kamu kültür harcamaları içinde doğrudan üretim süreçlerini destekleyen mekanizmaların payının artırılması, kültür ekonomisinin korunmaya dayalı değil, üretim odaklı bir yapıya evrilmesine imkan tanıyabilir. İkinci olarak yerel yönetimlerin kültür harcamalarındaki rolünün yalnızca uygulayıcı düzeyle sınırlı kalmayacak biçimde güçlendirilmesi önemlidir. Yerel yönetimlerin planlama, raporlama ve karşılaştırılabilir performans göstergeleri geliştirme kapasitesinin artırılması, kültürel hizmetlerin mekansal dağılımının ve kaynak kullanımının daha etkin değerlendirilmesine katkı sağlayabilir. Üçüncü olarak kamu kültür harcamalarının yalnızca arz yönlü değil, kültürel talebi destekleyici bir işlev kazanması gerekmektedir. Sübvansiyonlar, kültür kartları, bilet destekleri ve kamuya ait kültürel mekanlarda uygulanan fiyatlama politikaları gibi araçlar, bireysel kültürel tüketimi yaygınlaştırmaya hizmet edebilir. Özellikle gençler, düşük gelir grupları ve erişimin sınırlı olduğu bölgeler için hedefli destek mekanizmaları, kültürel katılımın toplumsal tabana yayılmasına imkan tanıyabilir.

Ek Beyanlar

Yazar Katkıları

Birinci ve ikinci yazar, araştırma fikrinin geliştirilmesi, veri analizi, yazım ve düzeltme aşamalarına eşit oranda katkıda bulunmuştur. Katkı oranları %50-%50'dir.

Destek

Bu çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tezinin bir parçası olarak, ikinci yazarın gözetiminde yürütülmüştür.

Sorumlu Yapay Zeka Beyanı

Bu çalışmada yapay zeka araçları, dil düzenleme aşamalarında kullanılmıştır. Yazarlar olarak, yapay zeka tarafından üretilen içerikten doğabilecek tüm sorunların sorumluluğunu tamamen üstlendiğimizi beyan ederiz.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, bu çalışmanın yayını ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Etik Beyan

Bu çalışma, insan veya hayvan denekler üzerinde doğrudan bir uygulama içermediğinden etik kurul onayı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, M. O. (2018). Kamu maliyesinin işlevleri. Ş. Tosunoğlu & Y. T. Ergül (Ed.), *Kamu maliyesi* içinde (ss. 20–39). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınevi.

Ay, H. (2014). *Kamu maliyesi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Bailey, K. D. (1994). *Methods of social research*. New York: Free Press.

Bakırtaş, D., & Aysu, A. (2013). Seçilmiş OECD ülkelerinde kültürel kamu harcamalarının sosyo-ekonomik belirleyenleri üzerine bir analiz. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *15*(3), 349–374.

Diker, O., & Deniz, T. (2017). *Coğrafya ve tarih perspektifinden somut kültürel miras ve Türkiye*. Ankara: Pegem Akademi.

Dinler, Z. (2008). *İktisada giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Dinsever Önde, I. (2017). *Kültür ekonomisi ve yaratıcı endüstriler: Türkiye için kültür bütçesi modeli*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Ankara.

Erataş, F., Alptekin, V., & Uysal, D. (2013). Türkiye'de kültür ekonomisinin gelişimine yerel bir bakış. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*(2), 25–47.

Göncü, Ç. F. (2019). *Kültüre ilişkin harcamaların kamu maliyesi açısından değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Ankara.

Günden, B. (2021). *Yükseköğrenim gören bireylerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları ile kültürel miras kavramına ilişkin metaforik algıları üzerine bir çalışma*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Nevşehir.

İpek, S. (2025). *Kamu maliyesi*. Bursa: Sayda Yayıncılık.

İpek, S., & Öksüz, M. (2023). Mahalli idare harcamaları ve sosyo-ekonomik gelişme ilişkisi: Türkiye örneği. N. Falay, P. Feyzioğlu Akkoyunlu, B. Berker, & F. Aral (Ed.), *Demokrat bir bilim ve siyaset insanı: Memduh Yaşa'ya armağan* içinde (ss. 155–173). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Lazzeretti, L., Capone, F., & Seçilmiş, İ. E. (2014). Türkiye'de yaratıcı ve kültürel sektörlerin yapısı. *Maliye Dergisi*, *166*(1), 195–220.

Mutluer, M. K., Öner, E., & Kesik, A. (2007). *Teoride ve uygulamada kamu maliyesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

OECD. (2025). *Gross domestic product*. Erişim: 05 Aralık 2025, https://data-explorer.oecd.org/vis?tm=gdp&pg=0&snb=364&vw=tb&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_NAMAIN10%40DF_TABLE1_EXPENDITURE&df[ag]=OECD.SDD.NAD&df[vs]=2.0&dq=A.TUR.S1..B1GQ....XDC.V..&pd=1990%2C2024&to[TIME_PERIOD]=false

Öksüz, M. (2024). *Türkiye'de yerel yönetimlerin mali etkinliği*. Gaziantep: Özgür Yayıncılık. https://doi.org/10.58830/ozgur.pub561

Özel, A. (2014). *Kamusal mal ve hizmet niteliği ile kültür: Seçilmiş ülkelerde ve Türkiye'de kültür harcamalarının gelişimi*. [Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. İstanbul.

Özener, Ç. S. (2014). *Türkiye'de büyükşehir belediyeleri ve bazı ilçe belediyelerinin kültürel harcamaları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Aydın.

Özgül, D. (2024). *Kültür ekonomisi: Bir kentin mirasının değerlendirilmesi: Diyarbakır örneği*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. İstanbul.

Öztürk, N. (2006). Ekonomide devletin değişen rolü. *Amme İdaresi Dergisi*, *39*(1), 17–38.

Seçilmiş, İ. E. (2015). Clustering of creative industries in Turkey. *Ege Academic Review*, *15*(1), 9–18.

TÜİK. (2025). *Kültür ekonomisi, 2024*. Erişim: 05 Mayıs 2026, https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/54154

Ulutaş, B. (2015). Doküman analizi. F. N. Seggie & Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* içinde (ss. 279–297). Ankara: Anı Yayınları.

UNCTAD. (2010). *Creative economy report 2010*. Special Unit for South-South Cooperation, UNCTAD Press, Erişim: 12 Ekim 2025, https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab20103_en.pdf

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, M., & Öztürk Deniz, F. (2018). Turizmin yerel halkın sosyo-kültürel yapısına etkisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 79–91.

Yorulmaz, H. (2018). *Kültür ekonomisi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye örneği*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Balıkesir.